

SAMBAND

NOVEMBER
No. 79. Oktober 1914.

"Samband" udkommer hver maaned, er tilegnet bygdelaagbevægelsen og vil søge at fremme bygdelaagene formaal og viike for deres fremgang og trivsel. En flerhed af dem har enten tilsagt det sin støtte eller anbefaler det til sine medlemmer. Abonnementspris, \$1.00 aaret; enkelte hefter 10 cents hvert.

Udgives af SAMBAND PUBLISHING ASSOCIATION, 322 Cedar Ave., Minneapolis, Minn.

Bestyrer og redaktør:

A. A. Veblen.

ISSUED MONTHLY AT MINNEAPOLIS, MINN.

Entered as second-class matter December 5, 1910, at the post office at Minneapolis, Minn., under the Act of March 3, 1879.

Samband

is a monthly magazine devoted to old country folk-lore-tradition, and history, and historical and biographical sketches from the Norwegian settlements in America, and is especially dedicated to the bygdelag movement. Subscription price, \$1.00 a year. Single copies, 10 cents. Published at 322 Cedar Ave., Minneapolis, Minn., by the SAMBAND PUBLISHING ASSOCIATION.

Manager and Editor, A. A. Veblen.

Indhold af No. 79, November 1914.

	Side.
Den rette prinsessen. G. Gregerson	1
Ole Høllands Saga. Et 75 aars minde	6
Optegnelser. S. G. Bertilrud	12
Valdris og valdriserne. Olaus Islandsmoen	19
Eit møte mæ Arne Garborg. K. A. Helle	28
Nogle af nybyggerlivets besværligheder. C. N. Remme	30
Et gammelt aaklæde. A. A. Veblen	35
Utflugt til Decorah og presseforeningens møte. A. M. Sundheim	37
Hilsen fra Pastor N. O. Brandt. A. M. Sundheim	42
Valdrisgaven. A. M. Sundheim	43
Smaae tanka. T. O. Roble	45
Elling T. Sønstegaard og P. P. P. Ederklep	47
Digte. Mrs. N. G. Bech og Mrs. Liv Bøen	49
Nordmænd blandt Wis. tropper. X. A. L. Lien	52
En berigtigelse. T. E. Ness og H. Thompson	61
Liste over bygdelagene	63

Lungesygdomme, Asthma, Bronkit og Katarrh.

De helbredelser, der er blevet opnaaet paa Dr. BIORNSTADS SANATORIUM i Minneapolis for ovennævnte sygdomme, er saa forbausende, at de er næsten utrolige. Vi kan imidlertid referere Dem til en mængde helbredede patienter, hvoraf mange havde opgivet haabet om nogen sinde at blive bra. Hvis De lider af nogen af disse sygdomme eller De har mistanke derom, saa betænk Dem ikke et øieblik. En maanedes opsættelse kan gjøre sygdommen haabløs. Kom straks til Minneapolis eller skriv til Dr. BIORNSTAD, fortæl om tilfældet og forlang fri, illustreret bog om moderne kurmetoder samt vidnesbyrd fra Nordvestens ledende skandinaver.

Dr. Biornstad's Sanatorium,
2244 Nicollet Ave.

Minneapolis,

Minn.

Samband.

No. 79

November

1914

Den rette prinsessen.

G. Gregerson.

En gang var der en konge som hadde syv døtre, allejammen var nu prinsesser og var urimelig pene, og endda blev de ikke gifte. Kongen hadde været uheldig nok til at gifte sig med et trolld og saa blev seks af prinsesserne trolldunger og bare den ene var den rette prinsessen. Men de var saa fortrollet, at alle var like pene og ingen kunde finde ud, hvem som var den rette prinsesse, før i det øieblik, naar prinsesserne stod ved brudeffammelen, naar presten sa: „Gvad Gud den almægtige har sammenføiet, skal intet menneske adskille,“ først da skulde det vise sig, hvem trolldungerne var, og hvem var den rette prinsessen. Nu maa alle vide, at kongen gjerne vilde saa bortgiftet alle disse store og lange døtrene, som bare gif der paa kongsgaarden og hadde griller og var bare til bryksomhed for tjenerfabet hans. Men det var lettere sagt end gjort. Ingen i hele kongeriget turde vaage sig til at fri, for den rette prinsessen vilde nok alle ha fat i; men de var alle bange for at bli hangende ved trolldungerne; dette kunde de nu ikke vide før de kom til brudeffammelen og da var det forsent.

Saa gif kongen til en gammel trolldjærring, som bodde et steds i hans rige og sa til hende: „Hør min gode trolldjærring, jeg skal give dig saa og saa meget guld, om du kan fige mig, hvorledes jeg skal saa mænd til døtrene mine, og hvem den rette prinsessen er.“ Trolldjærringen sa, at dette var en banføelig

sag, men vilde kongen give hende hjertet i den jorte hoppen hans til at spise, saa skulde hun se efter i den bogen, som alting stod opffrevet i. Det gjorde kongen, og saa sa hun, at han skulde besjendtgjøre og lade udraabe i syv kongeriger, at den, som friede paa den rette maaten skulde saa prinsessen og det halve kongerige. „Men hvem er den rette prinsessen da?“ spurgte kongen; thi han syntes næsten at han var lige klog. Men herpaa fik han ikke svar; thi i det samme havde trolldjærringen forretning paa bloksbjerg og maatte afsted. Sun for op igjen nem forstenskibet og aldrig saa han hende mere.

Kongen gjorde som hun havde jagt. Han lod udraabe i syv kongeriger, at den, som friede paa den rette maaden skulde saa den rette prinsessen og halve riget. Men da kan du tro, det blev morro i hans rige. Gutter som var bare halvboksne gif bort og bestilte sig friersko. Alle mente, at de kjendte den rette maaden. Noogle lærte dannelse, de trodde dette var den rette maaden. Alle gif til skrædderen og bestilte sig nye klæder, for dette trodde nu alle hørte med til den rette maaden. Og saa fandt man op nye maater i det uendelige, men da nu alle disse gutter kom til kongsgaarden og havde hilst paa hinanden og fortalt hverandre hver sin rette maate, som de havde udtænkt, saa tænkte og syntes den første at den andens maate var rigtigere end hans egen, og saa blev det bare ugreie af alt sammen. Ungen kunde hitte paa, hvad som var den rette maaten, saa ingen vilde vove sig frem og fri. Men det var ikke heller den rette maaten, og saaledes gif det til kongens store sorg, ingen kom ind for at fri til døtrene hans. Allesammen var bange for trolldungerne.

Saa var der en gammel fattig kone, som havde syv sønner og den yngste hedte Askopot. Disse brødre la over, at det koste hvad det vilde, saa skulde de prøve paa at saa prinsessen og det halve riget. Askopot vilde ikke være med dem i forstningen;

men de truede med ham saa længe, til han lovede at være med. Nu skulde de da finde den rette maaten. De mente at dette var, at bli noget rigtig stort i verden.

Den første spekulerede, saa at han blev den største spekulant paa jorden. Den anden studerede og studerede sig baade til prest, provst og stiftsprovst med. Den tredje gif og lærte stjernskrift hos en skolemester, saa han blev først skriver og siden amtmand. Den fjerde gif paa korporalskolen i byen og eksercerede sig op til general. Den femte blev admiral, og den sjette kan det være det samme med. Men Askopot han gif hjemme han hos sin mor, som var halvblind. Han plukkede ved i stogen til hende, sat ude og passede hendes ko og et par gjeder, og læste for sin gamle mor, som var saa fattig og ikke hadde raad til at kjøbe sig briller.

Brødrene likte ikke det, at Askopot gif sig hjemme hos moderen. Den rette prinsessen staar ikke i den lille „postillen“, sa stiftsprovsten, rettede paa samarien og spyttede i postillen. „Gvad ser du op til himmelen efter, den rette prinsessen falder ikke ned fra stjerne,“ sa spekulant og slog til ham. „Seg tror ikke du finder den rette maaten i vedbøren heller,“ sa admiralen og lugede ham. De gjorde nar af ham og lo ham ud allesammen. Men Askopot holdt nu paa som før, han, og hjalp sin gamle mor.

Og saa kom nu endelig den dagen, da det skulde vise sig, hvem den rette prinsessen var, og hvem det halve rige skulde tilhøre. Der kom folk fra ikke mindre end syv kongeriger for at se paa den stas. Om end kirken der var temmelig stor, saa det kunde staa syv slige kirker som vor inden i den, saa kunde endda ikke halvdelen af dem, som kom saa rum i den. De stredes om at fige ind gennem vinduerne og ned gennem hullerne, hvor klokkerebet gif op i loftet. Kongen hadde ned-

Iagt strængt forbud mod at staa paa sæderne inde i kirken; alle maatte staa paa gulvet.

Alle kobbermedene havde hamret baade dag og nat for at faa færdig brudekronerne til de syv brudene; men de havde endda ikke faaet alle færdige, saa en af dem fik bare en simpel krans i haaret af nyperøjer, som de havde plukket i en hastighed, for de kunde ikke udsette vielsen for den jags skyld, da dagen for brylluppet var bestemt og alt færdigt. Brødrene gav den prinsessen til Afkepots som havde kransen i haaret, hun var god nok for ham, mente de. Alle prinsesserne var saa deilige at det lystede af dem som jolskin og alle seks brødrene var klædt i nye klæder med rænder i bukserne og trefantede hatte, med undtagelse af stiftsprovsten, som havde gjort sig en hoi hue af ræveffind med svandsen i veiret; thi han kunde naturligvis ikke gaa med trefantet hat, kan du vide. Og alle var de saa stive og stramme, som de var skaarne af træ. Afkepot derimod var bare kirkeklædt, som ellers om søndagene; han havde bare en hvid pintselilje i den ene haand. De andre brødre skammede sig over ham og stod og gjorde tegn til hverandre, mens presten talte. Men kongen selv sad i en stol med sølvknappet stof og i fuld mundering.

Presten stod nu og viede og viede i det lange og i det brede, og da han kom til de ord: hvad den almægtige har sammenføjet, skal intet menneske adskille, da kan du tro der blev store øine i kirken.

Alle de brudene, som havde kroner paa, blev saa fæle, at det ordentlig lugtede af dem. Den ene var skaf og den anden halt og den tredje skaldet, den fjerde skrutygget, paa den femte sad tænderne bent ud af munden, og den sjette havde skjæg paa hagen og bare et øre; men næse havde de alle saa lang, at man kunde knytte knude paa den. Du ser, det var troldeunger alle sammen.

Men den, som stod hos Afkepot blev endda deiligere end før. Nyperøjen paa haaret blev som den rødeste ædelsten, og alle dugdraaberne paa den som den klareste diamant. Og det lystede af hende sliig en glans, at de fik vand i øinene af at se paa hende alle som var i kirken. Og kirkesangeren stod bare og gabte og fik ikke sagt amen engang.

Kongen selv tog guldkronen af sig, holdt den for øinene og læste udgangsbønnen, stod saa op og tog afkepot og hans brud ved haanden og sagde: „Du min gut skal være sønnen min, og halve riget skal være dit.“ Saa satte Afkepot bruden sin i en udenfor kirken ventende stasvogn, sig selv ved siden, og fjørte til kongsgaarden og hele almuen stod med haanden ved panden og dreiede hovedet og saa efter prinsessen da de reiste til kirken. Saa holdt kongen bryllup for dem i syv uger. Der var enogtyve spillemand tilstede og i skaalgave gav kongen dem det halve rige. Afkepot blev konge efter ham og styrte vel og længe. Gamle mor sin tog han til kongsgaarden og kjøbte guldbrilles til. Og prinsessen blev deiligere for hver dag de var sammen. Og paa smaa prinser manglede det ikke.

De seks brødrene drog ud i verden med troldebrudene, som de naturligvis maatte beholde, baade admiralen og generalen og amtmanden og spekulanten og stiftsprovsten og den, som det var det samme med. De fik alle mange børn, men allesammen blev troldeunger, og de havde alle det ved sig, at de var deilige til de stod ved brudeffammelsen; men da var det rent forbi.

Dette var den rette prinsessen, som Afkepot fik paa den rette maaden.

Du spørger maasse; er dette sandt?

Saa, alle gutter og piger, som er snille og stille sig godt og lydige mod far og mor, er sliige prinser og prinsesser, og det skal gaa den alle godt og lykkelig igjennem verden.

Ole Høilands Saga.
Et 75 Aars Minde.

Anden nytårsdag 1835 blev der et svare opstyr i Kristiania. Som en løbeild for det gennem gader og stræder, gennem hus og hytter, at Norges bank ved indbrud var bestjaalet for 64,000 spd. — 265,000 kroner — i pengefedler. „Morgenbladet“ bragte den første melding om begivenheden i følgende notis i sit nummer for søndag 4de januar:

Skaar eftermiddag opdagedes, at det betydelige beløb af 64,000 spd. i forslidte og kasserede bankfedler er bortstjaalne af kjælderer i bankbygningen her i Kristiania. Tyveriet maa rimeligvis være foregaaet paa den maade, at tyven har skjult sig om aftenen indenfor hovedindgangen til banken og ved hjælp af eftergjorte nøgler banet sig adgang til kjælderer og tilbage til sit skjul; thi intetsteds har spor af vold været at opdage. Politiet har inat arresteret flere personer og paa masseraderne demasteret mange; men det er vel mere at ønske end at haabe, at forbryderen skal blive opdagen. Bankbestyreren skal udsætte en præmie af 1,000 spd. for opdagelsen. Man har i flere dage paastaet, at Ole Høiland skal have vist sig paa Grønland flere nætter; og det er naturligt, at rygterne om hans nærværelse vinde tiltro ved dette betydelige tyveri.

Og øvrigheden var heller ikke sen til at gribe ind. I samme nummer af bladet læses følgende bekjendtgjørelse:

I anledning af et i disse dage forøvet tyveri i bankbygningen her i byen, hvorved en sum af omtrent 64,000 spd. er bortstjaalet, har bankadministrationen bemyndiget mig til at udlove en belønning af 1,000 spd., som ved politikammeret vil blive udbetalt til den eller de, der meddeler oplysninger, som lede til tyveriets opdagelse. Det bemærkes, at den bortstjaalne sum bestod i 100, 50, 10, 5, og 1 spd. forslidte til op-

brændelse bestemte felder, og en pakke en femtedel spd. selder paa 100 spd. samt at det hele beløb var aftalt i pakker paa 500 spd. ombundne med graat papir og forsynede med segl, hvori bogstaverne P. Ø.

Kristiania politikammer,

den 3die januar 1835.

Richter.

Der blev nedsat en kommission, bestaaende af høiesteretsadvokat Sørensen, byfoged Thrap og kaptein Brandt, for at lede undersøgelsen.

Mistanken fæstede sig meget snart paa mestertyven Ole Pederesen Høiland, der i juni maaned 1834 var undvegen fra Akershus fæstnings slaveri. Det første spor til opklaring af forbrydelsen blev — fortæller politiadjutant Paul Holmsen i sin bog „Christiania politis historie“ — bragt tilveie ved brugseier Isak Muus. Under en tur omkring paa sin eiendom Masen blev han opmærksom paa, at det ruslede inde i en laave, og ved at gaa nærmere fik han se en mandsperson komme frem ved laavebroen og tage tilbens henimod et hus i nærheden, hvor en forhenbærende gealdiger Ole Bidste boede. I laaven blev imellem noget halm fundet en med seilbug omblikket gammel skuffe, der indeholdt ikke mindre end 4,000 spd. Ved undersøgelser i Ole Bidstes hus kom der saa mange oplysninger frem, der tydede paa hans forbindelse med Ole Høiland, at han fandt det bedst at tilstaa. Ole Høiland havde i længere tid boet hos ham i et hul under fjøffengulvet med nedgang gennem et skab, hvis bund var løs. Her var planen til banktyveriet blevet lagt og indbrudsredskaberne arbejdede. Nytaarsdags nat kom Ole Høiland hjem, bærende paa en sæk, som han ligegyldig fastede under et snedkerbord i fjøffenet — den indeholdt de 64,000 spd. Han havde imidlertid ikke længe

troet sig sikker hos Ole Vidste og var strøget derfra forinden politiet var kommet paa dette spor. Ole Vidste havde, foruden de paa Nasens Laave fundne 4,000 spd., af robet endda faaet 10,000 spd., som paa flasker var gjemte i Grefvenaasen, under en bro ved Einjen, i en bæf ved Thorsshaug og i jorden udenfor hans bolig.

Byens Garnison blev sendt ud paa jagt efter Ole Høiland. Han skildres i det igjennem aviserne givne signalement som en velkabt, vakker mand, 36 aar gammel, 69 tommer høi, rank af vækst med hurtig og let gang, lys af ansigt med blaa øine og mørkebrunt haar. Som andre særfjender opgives, at han af spirituosa i almindelighed nyder kognak — og at der efter de ham overgaaede fagstrøgninger og slavejernene vilde findes kjendelige spor paa hans legeme.

Han blev greben den 21de januar 1835. En hører i Drammen havde fattet mistanke derved, at en fattig husmand, Erik Salgrimsen paa pladsen Høida under Gullaug i Rier, paa en gang havde kjøbt og kontant betalt for 8 spd. i fødevarer. Han meldte fagen for politiet i Drammen, der straks gav sig afsted til pladsen. Beboerne gik til bekjendelse om at Ole Høiland havde været der et par dage og nu var gaaet til Drøbak for at kjøbe sig nye klæder. Der blev lagt en vagt i pladsen, væbnet med sabler og geværer, og fra Kristiania sendtes en politibetjent til Drøbak. Imidlertid fik man vide, at Ole Høiland den 17de januar havde været paa Grønland, at han havde faaet sig logis tinget paa en plads ved Lysaker og at han virkelig var taget ind der. Politimesteren, politiadjuanten og 4 betjente gav sig den 20de januar didud, men Ole Høiland, som var ude paa høiderne omkring pladsen for at speide, fik øie paa dem og tog afsted til pladsen Høida. Sid naaede han samme nat, men iftedetfor sine værtsfolk traf han den bæbnede vagt, der ringede ham med sabler og fældede bajo-

netter. Da han saa sig fanget, gjorde han ingen modstand, men lagde sig, som det blev ham befalet, ned paa gulvet med hænderne paa ryggen. Vagten hug ikke desto mindre til med sablerne, „i sin iver,“ som det i beretningen hedder, og den fredløse synder blev stærkt saaret. I en Tegnebog, som blev funden paa pladsen ved Lysaker, laa 950 spd. og hos en enke paa Grønland, der havde hujet ham og paa anden maade staaet ham bi, fandtes 1000 spd.

Ole Høilands Navn var naturligvis i de dage paa alles læber og aviserne maatte fortælle hans Ievnetsløb. Han var født 1797 i Bjellands sogn i Rister og Mandals amt, begyndte i 18 aars alderen sin bane som tyv og kom 1824 for første gang paa Akershus fæstning, efter at han ved en række af rømninger fra fængslerne og ved en mængde dristige indbrudstyverier havde skaffet sig ry som en af de for eiendoms sikkerheden farligste forbrydere. Fra Akershus fæstning undveg han i 1831, blev falket og fagstrøgen, undveg atter i august 1832, var saa i frihed til februar 1833, da han igjen blev falket og fagstrøgen, men rømte igjen fra fæstningen i juni 1834. Medens han var paa fri fod, havde han, tildels ifølge med 2 andre „slaver,“ af hvilke den ene var kjendt under navn af Knutegutten og som senere efter en kampning i slaveriet tog sig af dage ved hængning, begaaet en mængde indbrudstyverier, jaaledes hos statsraad Hegermann i Kristianssand, hvor han stjal i penge og værdier for 5,000 spd., og hos fogneprest Top i Drangedal, hvor byttet var henved 1,000 spd.

Da han blev greben efter det store tyveri i Norges bank, havde han kun en ubetydelig sum penge hos sig, og han var ikke at formaa til at opgive, hvor han havde gjemt resterne af robet. For at sikre sig imod en gjentaget rømning blev der nu indrettet et eget fangerum for ham. I et gammelt af massive Graasten bygget frugttaarn paa den nordre side af den

indre fæstning i nærheden af den bro, der fører over graven til fæstningen øvreholds, blev der rejst et stort træbur af tykke stolper med kun nogle få tommer mellemrum og alle så langt fra væggene, at disse ikke kunde naaes indenfra buret. Her blev Ole Sjøiland sat ind, ikke alene iført de saakaldte „fulde slavejern“ men tillige med 2 lænker, som fra fødderne blev slaaede fast til en svær jernbeslagen træblof. Udgangen til taarnet blev lukket med to jerndøre og udenfor havde en skildvagt post. Under markedet blev han formelig forevist for publikum, „for at den farlige tyv kunde blive desbedre kjendt.“ Efter i nogen tid at have siddet i sit bur, rykkede han ud med en angivelse af det sted, hvor han havde skjult de penge, som han endnu ikke havde gjort rede for. Politiet kunde dog ikke finde gjemmetedet og Ole Sjøiland maatte derfor selv blive med. Man fandt nu efter hans paavisning oppe i Gressenaasen bag en stenhelle ialt 30,500 spd. Efter at der var falden højesteretsdom over ham og hans medskyldige i bankrøberiet, der for hans vedkommende lød paa fagstrøgning og strafferbejde paa livstid under streng bevogtning, fik han om dagen plads i en celle, hvor han kunde arbejde ved en dreierbænk, medens han om natten blev sat ind i taarnet.

Men om morgenen den 17de september 1839 fandtes buret tomt. Det viste sig ved nærmere undersøgelse, at han havde banet sig vei igjennem gulvet ved flods indved burets stolper at have jaget over to gulvplanker, der var skjødt et stykke fra væggen. Der dannedes paa denne maade en lem, hvis tilværelse han paa en findrig maade havde forstaaet at skjule, naar den var bleven lagt til. Da ogsaa gulvets hjulkeflag var bleven gjennemjaget havde han stødt paa en gammel kisterende. Herfra havde han gravet sig videre frem for at komme under den 4 aen tykke grundmur af svær graasten, men denne laa paa en Lønnerflaade og han maatte derfor bryde sig tvært

igjennem den. For at det ikke af hans klæder skulde skjønnes, hvad han foretog om natterne, havde han nøgen maattet udføre sine gravninger. Justitsdepartementets chef havde, dagen før han rømte, været inde i buret og talt med ham, men de forberedende arbejder var, trods det tillistede værktøis ufuldkommenhed, udførte med så stor dygtighed, at selv et kynligt øie vanskeligt skulde have opdaget dem.

Det vakte almindelig bestyrtelse, da hans rømning om morgenen ved trommeslag blev udraabt i byens gader; men da han var undgaaet de første efterforskninger, nærrede de fleste det haab, at han havde forladt landet og for eftertiden kun vilde blive et barnefræmsel. Man hørte heller ikke i lang tid mere til ham. Men ved juletid 1840 fortaltes det af Løjtnant Scharfenberg, at han et stykke ovenfor gaarden Arvejet i nærheden af byen havde truffet en mand, som havde faaet lov til at staa bag paa hans slæde og i hvem han med bestemtthed havde troet at gjenkjende Ole Sjøiland. Da Løjtnanten ved Arvejet havde bedt manden med sig ind paa en liden forfriskning, var han strøget afsted med tak for skjds. Personen var virkelig Ole Sjøiland, som siden sin rømning havde slasket omkring paa land og strand, men ogsaa gjæstet Kristiania, hvor han blandt andet i februar 1840 forøvede et dristigt indbrudsthyveri i Vestre Egebergs kontor. Den 31te august 1842 blev han greben i nærheden af Drammen efter angivelse af en skrædder, Nils Teten, med hvis Fader, Ole Teten, han havde staaet i forbindelse efter sin sidste rømning. Da Ole Sjøiland om morgenen efter blev kjørt bort fra Drammen, var en stor mængde mennesker samlet i gaderne for at se ham, og da Ole og Nils Teten var så usorgfattede, at vise sig og endog gjøre sig til af sit forræderi, blev de af den forbitrede masse stødt og puffede fra alle kanter, saa de med nød og neppe slap for at blive lemflæstede.

De Høiland blev nu sat ind paa Akershus fæstning i en-
som celle. Han gjorde et forsøg paa at undvige, og da
dette mislykkedes, hengav han sig til mørk fortvilelse. Han
føjte et par gange at komme afdage ved forblødning, hvilke
forsøg dog itide blev afværge. Men den 20de december
1848, da hans vogter om morgenen skulde gaa ind til ham,
var celledøren spærret, og da man endelig fik den op, fandtes
den ulukkkelige mand hængende død i en strikke.

Ud klip ved R. R. Rudie.

Optegnelser.

S. G. Vertilrud.

Vinteren 1891 førte vi tømmer og gjerdematerialer ifra
skogen igjen og da var det ofte at gjenmemgaa de samme stra-
hadser som vinteren forud. Om vaaren fik vi op gjerderne og
det var en stor lettelse for os da kreaturerne havde været saa
flemme at passe. Det værste var at regne det ud, saa vi fik
raad til at kjøbe al den spiger, som behøvedes for gjerderne.
Ikke var det saa store summer hvorom det dreiede sig, men det
var heller ikke store indtægter paa den tid.

Udpaa sommeren reiste jeg til Crookston og arbeidede der
paa det store jagbrug og høvleri indtil harvesten begyndte. I
harvesten blev jeg hos en gaardbruger syv ifra Crookston og var
hos nogle folk. Saa blev det at reise ud paa træsfing igjen.
Dene høst var det god betaling, men meget regnveir. Broder
Anton var ogsaa med derborte. Denne høst var vi vesi ifra
Crookston og Tisher, Minn., langs efter Red River. Det var
saamange slags nye opdagelser jeg gjorde den høst at jeg maa
saa lov til at tegne op lidt af det som hændte.

Vi var en syv eller otte karer af os som ikke tilhørte nabo-
laget. Et par af disse gutter var om sig paa flere slags vis,

og dette ledede os alle ind i ubehageligheder. Hvad nogen af
os gjorde fik alle svide for. En søndag, naar nabolagets gut-
ter havde faat fat paa noget brændevin, kom det vel saa en
tyme af dem did, hvor vi var og begyndte at hybe kib. De ta-
lede udfordrende og bar sig ad som vildmænd. Jeg kom til
at sige til min sidemand, det var stygt at se dem høre sig sig
ad, og dette hørte vist en af de frangelagtige gutter og vilde
vide hvad jeg sagde. Paa samme tid kom han imod mig med
ophævet arm, hvori han holdt en styg tollekniv, ligesom fær-
dig til at hugge i den første han kom til. Han spurgte saa
igjen om jeg turde sige op igjen det, som jeg hadde sagt. Da
jeg forstod det kom ud paa et enten man var venlig eller rrang,
saa svarede jeg, at der jeg kom ifra i Norge blev det ikke malet
for svinene mere end en gang. Han var da saa nær til mig
at jeg maatte gjøre noget, og jeg vidste jeg intet duede til at
saa med næverne. Jeg hadde stive, tunge sko paa og saa
faldt det mig ind at bruge dem. Jeg traf ham paa albuen saa
kniven sløi høit tilveirs. Dette tog modet udav ham; thi han
kastede sig rundt jamrende sig for sin saare arm. Det blev da
en vældig brummen i resten af den flok han tilhørte, og jeg
had mine kammerater om at holde sig tilssammen og tage imod,
hver efter bedste ebne. Dette gjorde de ogsaa, men vi slap
dengang og flokken spredte sig. Udpaa aftenen fandt vi den
samme gut døddrukken liggende i et af gaardens udhuse. Hans
hest og buggy stod borte i et skogholt. Vi blev da enige om
at løfte ham op i sin buggy og sende ham hjem. Da vi hadde
bundet ham forsvarlig fast til buggyen med bindetraad ledede
vi hans hest borti veien. Hesten var gammel og stadig og
ruslede troværdig hjem med sin herre. Vi fik vide senere at
hesten og gutten blev fundet om morgenen af guttens far. De
hadde staaet ude i gaardsrummet hele natten. Det fortaltes

ogsaa at gutten hadde faat vældigt skjend af sin far fordi han hadde været fuld igjen.

Den samme søndagskveld, naar vi skulde til at jobe oppe i anden etage i bygningen, kom det igjen en flok gutter did. Nogle af vore gutter hadde været ude og kom springende for livet op til hvor vi var. Saa fort disse var kommet op trappen slog vi igjen en luge som dækket over trappen og flere af os stod saa oppe paa læmnen. Først blev det forsøgt paa at sprænge op lugen, men det kunde de ikke. Derpaa forsøgte de at stikke os i sødderne ved at bore sine knive igjennem læmnen. Da jeg forstod dette blev jeg arg og spændte enten tværs af eller frogede flere af knivsodderne der staf op. Det var ikke før langt paa natten vi fik ro, og endda turde vi ikke alle sove paa en gang.

Nogle dage senere kom vi til den gaard hvor den gut bodde som vi hadde bundet til buggen. Det gik bra der om dagen, men ud paa natten vaagnede jeg ved frygtelige smerter i den ene lilletaa. Naar jeg blev rigtig vaagen fik jeg se en af dem, som laa nærmest til mig, stod færdig til at slaa til mig. Han hadde ogsaa vaagnet op hastigt og trodde jeg var den som uroligede ham. Da vi kom til at faa lys tændt fik vi se det var bundet bindetraad ifra den ene til den anden af os som laa der paa gulvet. Endel hadde traaden rundt fingrene og endel rundt tærne. Den som bandt os tilfammen hadde vel gjort et ryk først og derefter rykkede vi hverandre. Jeg tabte ogsaa denne gang taalmodet og forsøgte at slide af traaden, men den bare skar sig ind i kjødet og næsten indtil benet. Jeg fik arbejde længe før jeg fik traadtrevlerne ud af jaaret og hadde ond fod længe derefter. Vi var ikke sikker paa hvem som bandt os tilfammen, men trodde det var den samme gut som vi hadde bundet. Salsald laa han og sov saa trygt naar vi andre sad der grublende over vore besværligheder. Det

var dem i flokken som vilde taget ham, men det fik vi talt dem fra. Vi hadde kun faaet betaling for det vi hadde gjort mod ham og kunde kalde det kvit.

Naar vi skulde til at arbejde om morgenen blev vi fortalt af gaardens eier, at han vilde betale os 25 cents mindre om dagen end det vi hadde faat før. Vi blev alle forligte om at slutte og gjorde saa. Husbonden betalte alle vore andre gutter, men lod broder Anton og mig gaa der foruden noget opgjør. Da de fleste var reist fik vi vide at vi skulde faat samme dagløn, og at det var de andre han ikke vilde ha. Jeg var saa harm over spektaklet der, at jeg var bestemt paa at komme derfra, og gif endog naar maskinens eier lovede at betale os 25 cents mere end det vi forud hadde faat.

Saa hadde vi da ingen rede paa, hvor vi skulde faa arbejde igjen, men gif dog derfra og kom til nærmeste nabo, som var en snil mand. Vi fik være hos ham den eftermiddag og grave poteter, og derfor fik vi baade middag og aftensmad og fik være der over natten. Næste morgen gif vi bort til en træffe-maskine etpar mi borte og fik arbejde der. De som eiede denne maskine var ifra Indiana og de fleste som var med var ægte tramps. Alle var engelsktalende undtagen at den ene af trampene var dansk. Vi var meget tilfammen med denne danske mand og det var merkeligt at høre ham fortælle om sine vandringer. Han fortalte, han hadde studeret ved Københavns universitet. Jeg tror det ogsaa da han var saa vel bevandret i historie og kunde diskutere paa en rent mesterfuld maade alle spørgsmaal der kom op, og til at spille piano var han en ren mester. Engang hørte jeg ham holde en politisk tale til os fra en tom kasse i et øde hus ude paa prærien, og jeg har aldrig hørt nogen tale mere overbevisende. Det var han, som gav mig den mest sandsynlige forklaring over aarsagerne til stjernefald, lynild og elektricitetens virkninger paa forskellige

maader. Noget mere Ietsfatteligt har jeg aldrig hørt det forklaret. Hans begreber om maaden at leve paa syntes dog for mig at være rent bort i væggene. Hans geberder og opførsel var frastødende, og de fleste af hans vaner var ækle. Han brydde sig ikke det mindste om hvad andre tænkte om ham. Han vilde engang vide af mig, hvad forskjel der var mellem en god arbejdsstar og en god arbejdshest. En solblank søndag fandt jeg ham siddende ved en ild nede ved elbefanten. En stor blikdaase hang over ilden og deri kogede han paa sine smudsige filler for at faa dem vasket. Selv laa han paa den ene albue ved siden af ilden, et ægte billede af tilfredshed. Det gjorde mig meget ondt at betragte ham og tænke paa de ypperlige gaver som der gik tilspilde.

Medens vi var ved denne maskine kom vi engang til en engelsk familie for at træffe. De havde et stort pent beboelseshus og kunde godt have ladet os været inde, men vi fik ikke lov dertil. Det var ogsaa daarligt med maden der, saa vore folk var svært misfornøiede. Det begyndte med koldt veir og en nat var det særlig koldt. Nogen foreslog, at gaa ind til folkene efter sengklæder, og snart var de paa vei. Folkene paa gaarden var endda oppe og træfernes forlangende blev aflaaet ved at manden viste dem paa døren. Dette gjorde disse tramps rasende og de tog alle klæder udaf sengene og kom med dem bort der vi laa. De slængte etpar gode tæpper over til os der vi laa i høiet og vi sov godt og varmt resten af natten. Manden reiste til Fisker og købte nye sengklæder, den næste dag, og vilde ha taget betaling for klæderne udaf vor løn da vi gjorde opgjør, men da blev det opstuds. Enden blev at manden gav sig for de ophidsede arbejdere. Selv tror jeg det var bedst ogsaa dengang, thi disse karer var ikke at spøge med. Min broder og jeg blev ligesom ikke betragtet som hørende med, hverken af folkene vi var hos eller af arbejderne. Vi

blev aldrig opfordret til at være med i nogen af deres vildhandlinger.

* * *

Jeg har altid haft en barnlig frygt for Ulvene. Det kommer sig vist af at ha hørt saamange historier fortalt i barndommen om deres herjinger i gamle dage, og af de historier som fortællers om disse dyr ifra Rusland. Om vinteren 1892 maatte jeg en tur til Stephen og havde bare vore offer at kjøre med. Jeg var kommet noget vestenfor Badger paa nedturen til det begyndte at blive mørkt og var belabet paa at kjøre hele natten. Vi brugte at kjøre saa en ti mil for hver gang vi hvilede, og holdt paa sliq nat og dag, saalænge turen varede. I skumringen begyndte ulvene at tude paa alle kanter og det kvak i mig. Det var ingen som bodde der rundt dengang, saa jeg maatte kjøre. Det blev en forfærdelig hyl overalt, og iblandt svaredes det med et hyl straks udenfor veien hvor jeg kjørte. Jeg var saa ræd at det syntes som om haaret reiste sig paa hovedet. Ovenpaa slæden havde jeg en dobbelt vognbox og nok af høi, saa jeg kom kanske en 6 fod op ifra veien ved at sidde oppe paa læsjet. Jeg havde bare en liden øx til værge, og tog den med paa læsjet. Der sad jeg og overlagde med mig selv, hvad jeg skulde gjøre naar de kom, og undrede mig om de ikke skulde ta okserne først. Saa undredes jeg paa, hvorlænge jeg kunde klare det med at bruge øyen paa dem som forsøgte at hoppe op paa læsjet. Jeg vidste jeg kunde faare og dræbe mange, men at de snart vilde slide ned saameget høi at jeg ikke havde noget læs at sidde paa. Efter som det hørtes ud, at dømmen efter de talrige hyl, skulde jeg troet det var flere hundrede ulve derrundt. Sliq sad jeg hele natten og udpaa morgensiden blev okserne saa træt at jeg maatte stanse og hvile. Jeg var meget ræd naar jeg skulde ned og faa okserne ifra slæden og før jeg fik gjort op

en ild. Jeg havde hørt, at ulvene ikke likte luset. Det var nok af tørved derrundt og det blev en forsvarelig ild jeg fik istand. Jeg hørte ulbehyl lidt udenfor lysringen og hørte iblandt raslen inde i skogholtet.

Naar jeg begyndte kjøre igjen var det lyst, men samme spektakkel med ulvene. Udpaa formiddagen kom jeg ned til hvad vi kaldte „half-way-house“ og fik der vide at ulvene netop havde været inde i gaardsrummet for at tage deres hund. Det havde været en seks eller otte stykker af dem. Noget skjød efter dem og begyndte at gaa efter dem, og da var det de satte i at hyle som værst. Naar det blev i mørkningen den dag var jeg ved Nelson Park, og fik være hos nogle folk over natten, men turde ikke kjøre flere nætter da. Medens vi sad inde om aftenen blev det et svært spektakkel ude i gaardsrummet og naar døren blev aabnet kom deres hund farende ind aldeles forskræmt og der var en ulv lige efter den. Jeg slap med skrækken, men er ikke saa sikker paa at det ikke var farligt nok ogsaa dengang. Ulvene her er mest af disse smaa og sjelden bover at uleilige folk, men iblandt er der ogsaa store, som det vilde bli alt en mand kunde klare sig imod uden vaaben.

Engang i de senere aar har jeg været omtrent omringet af dem straks op til husene paa en beboet gaard. Ulvene havde vist fulgt mig et godt stykke, og det var vel naar de saa jeg kom for tæt indtil gaarden at de satte i et hyl. De var da delt i to flokke og satte i med hyl, alle paa engang. Jeg tilføds det bedste jeg kunde og var snart fremme. Den gang var jeg ogsaa ræd, men vidste at faren havde været større før de hylede end det var naar jeg opdagede dem. Det har været mange historier om at ulvene har taget paa folk her, men de fleste af dem var bare skrøner.

Valdris og Valdriserne.

Tale ved valdrisstevnet paa Bygdø 20de Juni 1914 af Olaus Jøslandsmoen. (Talen var holdt paa bygdemaal, blev trykt i „Valdres“ i landsmaal, og er her gjengit derfra frit overfattet.)

Gode Sambygdinge!

Det er første gang saamange valdriser er samlet utenfor Valdris her i landet.

Vi kan ofte iaar peke paa at den norske folkestamme har gaat frem; frem i tal, velstand og dugleik. Dette stevne er et fagert eksempel paa det samme. Der sitter her kvinder og mænd fra alle bygder i Valdris og valdriser fra hinfides havet. Dette, at det er muligt for os at samles her til fest er et merkelig tegn og viser en fremgang som vore forfædre vilde ha hat vanskelig for at tro saa snart var muligt. Men dette stevne viser ogsaa noe andet. Det viser at brorskap, eller søskenlaget mellem os valdriser ikke har tat av, men heller øket, at vi følger hverandre med godhug, hvor veiene gaar, og at vi ønsker at holde sammen og hjelpe hverandre.

Naar vi ser saa mange valdriser samlet, saa tænker jeg mig, at vi alle har hjemmet i minderne, Valdrisdalen fra ende til anden. Det er vanskelig at si hvem har det venaste; vi ser og elsker hver vort eget. Saa vil jeg saa ønske dere alle velkommen til stevnet, og at vi her ret kunde saa en hugnadsstund sammen.

Valdris er en fager dal og en gammel dal; gammel i den forstand, at folk bosatte sig her tidlig. De gamle valdriser vidste vel, at dalen deres var vakker. De glæded sig i bygden, naar agrene hølgede og egnen blomstrede en sommerdag, og naar solen skinner over fjeld og fløy eller glitrer i snefanerne. De glædede sig ogsaa naar skien gled let efter dalsiden en vin-

terdag og naar isen laa paa fjordene og elvene. Men nu er denne fagerleiken kjendt videnom. Byfolk og turister har naad til alle kroer av dalen, og de sier, som sandt er, at mer vefslende og fager natur end i Valdris er det vanskeligt at finde. Ja, gamle er Valdrisbyggderne; vi kan gjøre os en tanke om det, naar vi huffer paa at da kunstneren skrev paa Ein-nagsteinen i Vestre Glidre **Dagar paa Nuno Faihido** (Dag skrev disse runerne) da var endda intet av de europæiske riker til, og det var bare vel 300 aar efter Kristus. Der paa Ein-nagsaaften er en forvitnelig gravstad fra de ældre tider, en av de største i hele landet. I Valdris har vi fornlevninger fra alle aldre; sten, bronze og jern. Naar det ikke er saa meget som en kunde vente, saa kan grunden være den, at jordarten er slik at jernet tæres bort forholdsvis fort, og forandringer i dyrkningsmaaten har tilintetgjort de gamle tufter, og saa maa vi komme ihu, store vidder skog og fjeld har hat huande folk i dalen vor. Det gamle som disse vidder kan gjemme ved ingen.

Der vides ikke meget om nogen dal i Norge i oldtiden, altsaa heller ikke om Valdris. Det er heller ikke stort historien fortæller, men et og andet er det da som gir os smaa glimter ind i dalen og livet der. Vi har historien om da Olav den hellige kristnede dalen, mange fortællinger om at konger og andre store mænd for gjennem dalen eller slog sig ned der. En storvei fra vestlandet til østlandet gif gjennem Valdris, den til Sogn og fjordene nærmest Bergen, og da dette var den snarreste og bedste vei bestover, blev det kongsveien. Det er greit at dette har hat meget at si for Valdris og valdriserne.

Halodan Svarte var først gift med Ranghild, datter til Harald Guldfjægg i Sogn, og fik saaledes disse bygder. Han maatte da lægge veien over Valdris. Et sagn om Harald

Saarfagre sier at den unge kvinde, som gav Harald tanken om at samle Norge til et rike, var fostret hos en mægtig mand i Valdris. Hun var datter til Kong Erik av Gordaland og het Gyda.

Vi hører intet om at Harald hadde noen strid med at vinde valdriserne. Var de kanhende sammen med hadarne de første som samled sig om Harald og rikstanken? Men vi hører at Harald var paa en gaard i Valdris da han mødte den mægtige Skalagrim Kvælbulsjon. Valdriserne var ogsaa med paa ferderne. Blandt landnaamsmændene paa Island, finder vi Bjørn fra Valdris eller Keynebjørn efter hans gaard Keyne paa Island. Lendermanden Gisfur fra Valdris var med Haakon Jarl i slaget i Hjørungavaag. Kong Evertre banked meget i Valdris paa sine reiser til og fra vestlandet. Lifedan var det med hans ætlinger under borgerkrigene. Datter til humannen Erling paa Kvidin (Kvien) Ranghild blev gift med Vaard Guttormsøn paa Lien. En av sønnerne deres var hertug Skule. Bisp Nikolaus sendte hermener til Valdris for at ta sønnerne til Vaard og Ranghild. De var da hos bedstefaren paa Kvien. Da Haakon Evertreson pludselig døde i 1204 blev enkedronningen Margreta mistænkt for at ha gif ham gift. Hun tok da veien til Erling paa Kvidin.

Valdris var to ihjel, og mellem disse ihjelmænd finder vi mange af de gjæveste i landet. Levningerne av byggdebor-gene i Hurum og paa Samrisberget viser at bygderne hadde et forsvar lik det andre store bygder hadde i den ældre tid. I 1368 holdt Magnus Erikson ting i Valdris. Han avsa en dom paa Rogne og fatte en merkesten i Øyungen og la de „kongelige insignier“ under.

Om dette samkvemet med andre, at Valdris har været en alferdsvei fra forne tider, kan ha hat noen virkning paa valdrisen i det hele er tvilsomt, men det er klart at det har gjort

fit til at fremmede stikker og levevis lettere har trængt sig ind her end i andre daler som Hallingdal og Sætisdalen f. eks.

Følge statistikerne har man fundet ut at folkemængden i Baldris i 1645 var 4030. Saa steg den jævnt til 1865. Da var det 20,551. Siden har det gaat ned igjen indtil 1910, da der var 16,995. Det er de øverste bygder som viser den største tilbagegang. Noget vist kan vel ikke sies, men rimelig har folkemængden været meget større før sortebøden end i 1645. Gugen til at flytte har været stor hos valdriserne. Fra nord-Baldris har de søgt arbejde i fjordbygderne likefra Gardanger til Romsdalen, og fra sør-Baldris over østlandet til Viken.

Mange bosatte sig ogsaa i disse bygder. Størst er selv-
sagt utvandringen til Amerika. Fra 1856, da man kan si utvandringen tok til for alvor, og til 1905 er det fra Baldris reist 15,018 mennesker til Amerika. Det er det meste af folketallet som bor i dalen nu.

Baldris raader over et stort stykke av vort fædreland. Det er fjeld og sfog det meste og dette har til alle tider været av stor værdi. Litet agt har vi git fjeldvidderne. Vi har i lang tid vendt ryggen til fjeldene og længtet til flettelandet. Men nu skjønner vi bedre hvad fjeldene er værdt. Hele Baldrisdalen er omtrent 5500 kvadrat km. stor, og det er ingen liten vidde. I 1910 var indtægterne sat til Kr. 2.5 millioner og formuen til Kr. 18.75 millioner.

Til forskjellige tider har valdriserne ført strid om fjeldret-
tighederne og ret til at fiske. Det er med de bygder som grænser indtil i Gudbrandsdalen og Hallingdal. I disse grænsetvister har de lærde forsjøgt at finde ut forskjellige karaktertræk hos fjeldfolket.

Om valdriserne har det været meget talt og skrevet. Th. Kjerulf sier at naar dølerne har god tid, „saa lægger telemar-

tingen sin øks og digter steb, men hallingen stikker kniven fast ned i fliren og spretter op og danser, men valdrisen tar sig en rask motion ved at slaaes; men numedølen henger stræppen paa væg og giver sig til at smede syljer, og gudbrandsdølen tar sig en liden kov og gaar ud i bækken og samler den sidste vand-
draabe, som silrer under stenen og skvætter paa agersnippen.“ Han minder om at „turnernes dyder alle „begynder med f.; han er frisk i skind og fri i sind, from, freidig, først. De valderske særmerker synes alle at begynde med bogstavet I. Han er laus, leug, letvindt, letsinna, listig og livlig.“ Letvindt skal alting være. Farer du bygdevei gaard imellem, saa ser du den ene grind luffet mere letvindt end den andre, osv.

Det er selvagt mange meninger om valdrisen. Herman Ruge, som var prest i Slidre fra 1737 til 1763, skriver blandt andet: „Mit sentiment, at den der vel har læst de gamle norske historier og merket forfædrenes geni kjender sig aldeles godt igjen i Baldris.“ Det vil med andre ord si at valdrisen er typisk nordmand. Det kan være mange ting som har virket paa levemaade, seder og skikke, men i det hele er vel Baldris en av de mere ublandede norske bygder. Den ekte valdris er stærkbygd, har som oftest mørke-blaa øine og er heller mørk. Det ser ut som om de mørke er mest urolige og helst utvandre. Efter det vi kan skjønne, saa har altid jamme folket bodd i Baldris, og de slægter nærmest paa vestlandingerne.

Det er mange av dalfolket vort sam har faat mange lovord for høi kultur. Valdriserne har faat heller litet. Vi kjender alle den Gudbrandsdalske adel, eller de store kulturværdier, som teledølerne har git os. Det er sandt det er litet levnet eftertiden av gamle kulturskatter i Baldris. I bygningstil og al slags humad er det peneste og bedste borte mange steder, i digt og sang likeens. Allikevel er det meget igjen. Det kan være

samkvemmet med saa mange fremmede, som har gjort det, som handelskar eller som skydskar helt fra oldtiden — men valdrisen er som oftest meget mer kulturmand i hjemmet end ute.

Det har vist ikke sjelden hændt at bymanden eller andre har flirt til valdrisen naar han kom med læsjet sit eller søgte arbeide og talte sit formfagre og formrike maal. Han saa ikke saa svær ut heller hanhænde; men den samme manden kunde ha et vakkert hjem der oppe i Baldris.

Stuen og husbunad kunde maale sig med det gjæveste i landet og derinde bodde en husly som hygged sig i redeligt arbeid, med læsning, spil og fortællinger naar tiden var beleilig. Mangen en bymand vilde ha undret sig, hadde han truffet igjen den bonden han handlet med, i hjemmet en søndags formiddag. Da sat han pyntet i høisættet og læste evangeliet og det var høitid i stuen som i en kirke.

Det er rart med en slik dal som Baldris; det er som et litet rike for sig selv. Dalen er trang, og den aandelige synskreds blev ikke saa stor mangen en gang heller. Men selve livet blir synbart. Alle i bygden kjender hverandre. Det er et liv som er synligt for hele verden. Det gjør folket naturligt, men en ser motsetningerne tydeligere, og striden kan bli skarp i en slik dal. For enkelte blir striden saa het at de holder det ikke ut. De reiser da ut eller gaar tilgrunde, fordi det er forlitet av det som soner og som varmer dem.

Men andre gaar i dalen og længter ut. Fjeldet stænger, og de synes det er som de maa komme under det. Og naar de gaar paa fjeldvidderne, saa faar tanken vinger, og snart maa ogsaa manden med til den store verden der ute, som synes være gjildere og større. Naar vi idag huffer paa dalen vor og alle de som der har stridt og faat hvile, da gaar det mange underlige tanker gjennom hugen. Vi ser foran os kirkerne og gravpladserne, og vi mindes dem som har levet og stræbet

deroppe i hjembygden vor og som nu hviler ved kirken. Svad er ikke nedlagt av slit i taalmodighet og kjærlighet til husly og heimgrend! Vi har grund til at takke vore fædre. De hadde det tungt mangen gang; men de gode stunder som gjorde dem selv rike, det kunde være i hjemmet, i kirken eller ute i den store natur, det „er gull som er blanda i arven vaar.“

Lat os da mindes fædrene vore i Baldris i denne stund. Deres gode aand er den dag idag vor hjælp. Det er ofte mænd og kvinder som fik liten tak i levende liv. Deres løn er at vi „halder den arven istand.“ Livet i en bygd er mangfeldt, da livsvilkaarene er saa forskjellige. Om det ikke er stor forskjel i Baldris, saa har ikke alle det lifedan og ikke life let. I 1800 tiden hadde Baldris en stor husmandsstand og arbeiderstand. Om ikke leve- og arbeidsvilkaarene skilte sig ut saameget, hadde gaardbrugerne lettere for at klare sig; men av disse var det allikevel mange som gif fra gaard og grund i de tunge aar efter 1814. Mange i dalen har maattet tigge sit brød, og mand og kone har maattet ta sterke tak for at kunne slaa sig frem med barnesloffen sin. Dette er bakgrunden, naar vi skal tænke paa den store utvandring til Amerika.

Den unge gutten eller den unge jenten som saa sin far eller mor slite slik fik lyst til at fare ut, dit han trodde det var lettere at slaa sig frem. Han hadde været i ulag mang en gang, naar arbeidet var tungt og stellet smaatt hjemme i stuen; men je gtenker mig, at naar han saa sidste glinten av Sensesfjeldet fra Tonsaasen eller skogtopperne fra Etne dalen, eller de myke aaserne i Begndalen kvarv for synet, da først kjendte han hvorledes han var knyttet til dalen. Det er nok mange her i denne forsamling som vilde vise at hjembygden ikke er glemt, selvom den største arbeidskraft er nedlagt og den største lykke naadd hinsides havet.

Det samme er hændt den mand og kvinde som har lagt

igjen det meste og det bedste av sit arbejde i Valdris. Det var dem som hadde liten jord, og naar barnesloffen vokste blev den vesle stue forliten, og de saa liten eller ingen utvei til at saa den større. For disse har dagene været tunge enten de skulde slite røtterne i fædrenejorden og flytte til et andet sted eller gi sig over og greie sig som bedst man kunde. Men mange er de, som var knyttet til bygden med saamange baand at de aldrig kom løs. Det kunde være eiendom eller husly, slægt og venner som bandt dem. Disse skulde ha været de lykkeligste og paa en maate har disse faat det største ansvar. For det er de, som har faat dalen til eie, med den kultur som nedigjennem tiderne er levnet os. Og saa møtes vi her under gode tider, tider som har gjort det muligt for en valdris at slaa sig ned i et andet land og som har lært os at heimbygden vor er mere værd end den ældre slægt trodde.

De ældre slægter, og jeg tænker da helst paa dem som levede noe efter 1800 tallet, de saa smaat paa saa mange ting; det var liten tro og litet mot i arbeidet.

Dette fødte et jindelag der tyder mere paa træien end paa den frifødte, selvstændige mand. Nu begynner vi at betragte dalen vor med andre øine; vi skjønner den har sit værd; men vi var sent ute. La os nu ta os iagt. Skogene har vi sløjet med. De er endnu idag hugne henynslekt, saa skoggrænserne har gaat ned, og fjeldvidderne har vi sare klaget paa, fordi det faldt tungt at gjøre nytte av dem. Fosjerne har ligget der og dret med sine tusen hestekrefter i tusental av aar — unyttet, og de fagre, blinkende fiskeband har git bygden fisk og ikke tat noe for det. La os nu ikke lofkes av guldet, saa de vakre bygderne vore engang kommer i fremmede hænder.

Alle disse herligheter har vi vurderet forliten; enten har vi set det og vendt dalen ryggen, eller vi har ikke for alvor lært at staa sammen i arbeidet. I gamle dage var en gaard

et rike for sig. Man hadde det man trængte og indrettet sig derefter. Vor tid er anderledes; vi trænger til at staa sammen. Paa den maate alene kan bygderne vente at gaa frem i jordbruk, skogbruk, utnyttelse af fjeld og fosser. Men under alt dette gjælder det, at vi ikke mister fotefæste i heimjorden. De gamle skal lære os at kjende os hjemme i dalen; for de hadde fundet former for livet som vi ikke kan miste medmindre vi mister os selv.

Vi er samlet i valdrislag, og da kan vi ha lov til at si at der findes adel i Valdris ogsaa, og disse adelige mænd og kvinder findes i den vesle stue saavel som paa den store gaard. Det er folk som er valdriser i sind og ffind, som taler sit valdrismaal hvor de gaar, som holder paa de ting fædrene har eiet og som har evnet at lære og tilegne sig det bedste fra fædrene.

Det er disse folk som hymanden og fremmedkaren undret sig over mangen gang. Det samme har præsterne og kunstneren. De kunde ikke skjønne hvor de hadde visdommen fra, den dybe sande menneskekundskapen. Men det er tiders tænkning i et enfoldigt men likevel rikt liv.

Vi har grund til at takke vore digtere, for de har vi hat, vore tonekunstnere, vore byggestere, og alle de som har været lærere, og det er alle lifefra presten til faren og moren i de mindste stuer.

Naar vi nu ikvæld er samlet her, folk fra alle valdrisbygder, saa synes vi, vi ser vor egen kjære, vakre dal, med de bene jmaagrænder, eller de enslige gaarde og pladser langs dalsiderne. Men vi ser storelven og fjordene og fjeldene og tænker paa dem, som bor deroppe. Da samler alle gode sønner sig om dalen og folket der. Vi vet, at den nye tid kommer fortere og fortere. Da gjælder det at valdriserne vet hvad de har, tar jorden, skogen, fjeldet og elvene og utnytter det til

gavn for bygdefolket. Det var en gjild valdrisgut engang som drømte stort om sin dal. Seg tænker han vilde glædet sig meget om han kunde været her ikvæld. Han malte fremtiden da Valdris hadde faat jernbane til Notunheimen. En idealist fra Bergen har kastet frem lignende tanker om Valdris og fjeldene der. Folk har bare hat moro av det hidtil; men den dag vil komme da vi faar bedre forstaaelse av hvad disse planer og andre til gavn for Valdris har at gi os.

I en feststund har vi kanhænde let for at nævne det bedste, og hvorfor ikke det? Seg hørte efter en lærd mand en gang at Valdris var den mest europæiske dal i Norge. Det skulde henge sammen med det at baade maal og karakter var slike, at om det var udpræget valdrift saa har det ogsaa merker av det, som er fælles for de kulturfolk som hører vor folkestamme til. La os huske dette og hvad vi er skyldige naar vi har faat en saa stor arv.

Men ikvæld vil vi være valdriser. La heimemaalet lyde, og la os hygge os sammen paa valdris vis. Vi er her samlet i nærheten av den gamle kongsgaard. Der sat engang to riksråader av de gjæbste i landet; det var valdriserne Paal Erikson paa Rvaale og Sigvat fra Leirholar. De var av de bedste mænd Haakon V hadde om sig, og de var med at styre landet i en stor men vanskelig tid. La mindet om disse mænd styrke os i kjærligheten til dalen og landet.

—
 Cit møte mæ Arne Garborg.

Undrast paa um du kan minnast,
 daa me trefte ti aa finnast?
 Du paa reisa va ti skula
 Ia' um Sætedalen ruta.

Du paa Dse laag aa venta,
 „Dølen“ der deg skulle henta,
 daa du mød av reisa var
 øver hei aa nut aa skar.

Eg, som kjende „Døsens“ rute,
 Kom daa jøli seig av nutæ,
 du sat inne kofa deg;
 daa eg kom, du helja meg.

Namme „Garborg“ vel eg kjende
 av de bla'e som du jende,
 skriva i vaart fædramaal
 lempa ti for Pær aa Paal.

So um maale lidt me svalla
 vaares landsmaal me de falla
 fædramaal hel nofo sligt,
 som me tidt ha set i digt.

Nofo ti forfriskning maatte
 — utav de', som Dalen aatte
 — me no jjaa aa hava der,
 jo me kaupte kjysjebær.

Der me job i same fengji
 trygt aa godt um inkje lengje
 sveifte ti den neste dag,
 daa paa „Dølen“ me slog lag.

Men ved døserutens ende
 tok bort kjenenskap ogsaa ende.

Du aa eg va unge daa;
no me gamle er aa graa.

Lat os ruta læggje so
himmelheimen me kan naa!
Lat os barnetrui minnaft,
jæle daa me at fka finnaft.

Amud N. Sælle.

Nogle af nybyggerlivets besværligheder i Rock County, Minn.
C. N. Kemme.

Var jeg istand til at gaa tilbage i hukommelsen om alt, som foregik i Nybyggerkampen, tror jeg sikkert jeg kunde ha et lidet kapitel gaaende i Samband for flere aar. Der vilde bli mange baade sørgelige og latterlige episoder at meddele. Jeg for min del var blandt dem, som fik rigelig erfaring i disse strabadser. Blandt alt andet ubehageligt, som mødte os nysettlere, var at vi i de tider som oftest blev hjemføjte af ualmindelig haarde vintre. De fleste af os hadde som oftest lange veie til de nærmeste byer. Ja, somme kunde ha fra 16 til 20 mil, og i førstningen oftest ogsaa meget langt imellem naboerne. Det kunde være fra fem til syv mil, og da skal jeg si, det hadde ikke mindst betydning hvad slags vinterveir indtraf blandt os. Det erindres at vi desværre som oftest fik føle det værste i saa henjeende. Det staar fast i hukommelsen at vi hadde i de tider flere saadanne stormvintre i rad. Saadant vinterveir var naturligvis til stor stræk og skade for nybyggerne.

De allerfleste hadde meget daarlige huse, og til brænde var langt høi det almindeligste som brugtes, for fattigfolket altsaa. Dette lange høi blev tvindet op i haarde loffer og fyret i kom-

fyren med istedenfor ved eller kul. Hermed fortsatte folk i flere aar, indtil de kom i lidt bedre stilling. Som brændsel forvoldte dette høi megen tidsspilde og haarde arbejde, og en uhyre masse tog det af det ogsaa om man skulde holde hytten i nogenlunde passende temperatur. Skulde ikke alt som var i huset, beboerne indbefattet, fryse til, saa maatte der en staa paa sin post ved komfyren og være tro som en fyrhøder der skal holde damp oppe.

I denne forbindelse maa jeg lægge til nogle komiske men sandfærdige tildragelser fra vinteren 1881, som var en af de værste, jeg kan erindre. Vi hadde en saa uhyre mængde sne at vi har aldrig haft noget lignende siden. Det stormede næsten hele tiden de tre første maaneder i 1881, og jeg tror de vældige snefonner som hobedes op kunde maale sig med de største bræer i Totunheimen i Valdresfjeldene. Nævnte aar indfandt vinteren sig meget tidligt, hvilket ikke er almindeligt her i Minnesota. Allerede den 10 Oktober kom der pludselig en voldsom blizzard, som gjorde megen skade for folk, der ikke var beredt eller bestemt paa at modta denne uhyggelige gjest saa tidlig paa høsten. Masser af kvæg, som endnu gif i havnegangen gif det meget haarde paa. Mange værdifulde dyr strøg med. I enkelte tilfælde, hvor kreaturer som var hjemme paa farmen og var sat ind i daarlige „shelters“ som endnu ikke var tilstrækkelig tildækkede for vinteren, indtraf det, at sneen føj ind og kvalte en del af besætningen. Denne sne-masse forsvandt dog igjen den høst, og der blev meget pent veir lige til Jul.

Men efter Jul begyndte atter stormveiret for alvor. Flere fød sne faldt med en gang og blizzarderne begyndte at bli hyppigere, med kun nogle saa dages mellemrum. Saaledes holdt det paa de tre vintermaaneder i træk. Fjøsene drev under saa man hadde vanskeligt for at finde dem igjen om morgenen.

Heller ikke var det godt at finde igjen høistakkerne. Paa sine steder kunde ikke kreaturerne tages ud af fjøset paa mange uger paa grund af snemasser, som var opstablet rundt omkring. At faa vand til dem var ofte ikke at tænke paa oftere end med tre til fire dages mellemrum. Ofte kunde det bli til det nødtørstige, at en maatte smelte sne i en gryde inde i huset og bringe det til dyrene for at stille deres tørst, og dette maatte uddeles i smaa portioner, thi det tog tid at faa vand af sne paa den maade.

Meget faa nybyggere hadde den tid faat brønde, men alle hadde søgt at bygge sine hjem saa nær til rindende vand som muligt. Men ulempen var, at elve og bække drev ned saa det var saare vanskeligt at finde dem igjen efter de vældige og hyppige storme. Det var ikke at tænke paa at skuffe sneen væk og faa dyrene til elvens bred. Nei, en maatte grave sig ned og danne som en brønd i sneen, og dra vandet op paa den maade.

Men omtrent det værste af alt var, at bore smaa og lave hytter ogsaa vilde dækkes over. Jeg erindrer for mit eget vedkommende, at jeg ofte maatte være paa udfig hele natten af frygt for at bli helt nedgravet. Atsaa, vi maatte undertiden være oppe hele natten og skuffe sneen væk fra udgangen for at være sikker paa at se dagens lys næste morgen.

Vaaren indfandt sig heller ikke tidlig det omtalte aar, og mange godbeirs og solskinsdage tog det ogsaa for at forvandle de store snebræer til vand. Men da godveiret rigtig kom kan man tro det blev en uhyre vandforsyning over alt. Lavland oversvømmedes paa en liden tid og elve og bække svulmede op i det uendelige.

Paa min farm er en liden bæk ganske nær husene. Allerede i April, nævnte aar, hadde denne bæk begyndt at bryde løs og jønderrive snemasserne, men der var paa sine steder

vældige snefonner, kanske en 12 fod dybe. Paa saadanne steder blev der dannet tunneler under snehyngen saa at vandmassen fik frit løb. Paa et saadant sted hadde jeg i nogen tid havt vei over, ja endog kjørt over med mine offer, og der var haard kjørevei over snebroen. En morgen da jeg stod op kunde jeg skjønne at vi hadde for os en varm og mild dag med vind fra syd, og da vidste jeg det vilde gaa fort med sneen. Saa sa jeg til min hustru: I dag vil jeg gaa over til vor nabo. Jeg har et nødvendigt erinde og nu vil jeg gaa mens jeg endnu kan benytte vor snebro over vandet; Thi om et par dage med saadant veir vil sneen være væk.

Som sagt faa gjort. Naboen bodde nogle mil fra mit hjem og paa en eller anden maade blev jeg noget længere borte end jeg selv hadde tænkt. Jeg kjørt med offer og kom hjem igjen saa ved femtiden. Da fandt jeg at godveiret hadde gjort snemasserne om til en vandflom uden lige, saa mine offer maatte vade i vand op paa siderne. Kommen op til nævnte bæc som randt nær mit hjemsted, fandt jeg at min snebro over bækken var betydelig forandret mens jeg var borte, og var bli smalere og tyndere, samt at al anden sne, som om morgenen saa over vandet var bortført med den brusende vandmasse som hvert minut steg høiere. Atsaa, skulde jeg komme ind til hjemmet den aften, saa var den eneste udvei at passere over denne usikre bro.

Min hustru kom ned til bredden paa den anden side, saa vi kunde tales ved. Jeg sa: Hvad skal jeg nu gjøre? Dette ser betænkeligt ud; forsøger jeg at krydse over saa kan det bli min sidste reise — Gav broen efter mens jeg for over saa var det den visse død, og jeg sa til hende: Et af to, enten maa jeg bove dette farefulde skridt og komme over, ellers maa jeg gaa tilbage til naboen jeg besøgte. Hun svarte: Da kan det ta flere dage før vandet falder saa du kan komme hjem —

Broer var det ikke mange af i de tider; ikke i hele Rock County kunde jeg ha naadd nogen om jeg saa havde taget en nok saa lang omvei. Vi betragtede den farefulde bro, hver fra sin side og hver gav sin tanke tilkjende, hvorvidt vi trodde den var sterk nok eller ei.

Tilslut sa min kone: Jeg tror med Guds hjælp den vil holde, du faar forsøge i hans navn. Paa hendes opmuntring fattede jeg mod og bobet faren. Med Guds hjælp kom jeg lykkelig og vel ud af det dengang saasom jeg ofte senere i livet har gjort. Men har jeg nogen gang været oprigtig taknemmelig for at være bevaret fra ulykke og en braa død, saa var jeg det dengang.

Mine øjer lod jeg staa paa den anden side mens jeg selv gik over. Omkring hornene paa den ene bandt jeg et taug saa langt at det rak over, og da jeg selv var fremme kommanderede jeg dem at komme efter over snefjorden. De kom ogsaa lykkelig og vel frem. Men hadde broen gik efter, saa var det blit deres sidste reise. Var de kommet udi den rasende elv kunde de ikke kommet tillands igjen, thi skarpe isfavler laa paa beggødens bredder, endog høiere end selve vandfladen. At baade mine dyr og jeg selv var yderst nær faren kan man skjønne deraf at blot en halv time efter faldt snebroen i den brusende flod.

Nogen vil maasse si at jeg overdriver i min omtale af disse farefulde storme, vi hadde i gamle dage; thi saadant er nu tildags en saga blot. Og det har sine gode grunde; den tid var landet her meget tyndt befolket; bare en hytte her og en der, med mils mellemrum. Ikke et træ eller en busk var endnu plantet nogetsteds, ikke en maisager engang. Vare den nøgne, afbrændte prærie, saa sneen med stormen for over den som paa en haalis, indtil den rak op til vore lave beboelseshytter, hvor den hobede sig op i det uendelige. Underledes er det nu.

Alt landet her omkring er opdyrket og beboet. De fleste farme er indhegnet med staaigjærder. Ethvert hjem er værnet og beskyttet mod kulde og storm med en vakker skoglund rundt omkring det. De store maisagre gjør ikke saa lidet til at hindre snefoget og stormen naar den er paa sin fart. Alle disse ting gjør sit til at hindre og forebygge hvad som i gamle dage rasede uhindret.

Suberne, Minn.

Et gammelt Aaklæde.

Under ovenstaaende titel har Torfel Østlie og andre skrevet i flere blade, og der er især af redaktør Høvi af „Baldres“ blit gjort henstilling til mig at ta mig af at saa aaklædet fikret Valdrismuseet hjemme.

Min opmærksomhed er ofte blit kaldt hen paa et aaklæde som er meget gammelt og eies af Mrs. Zungeborg Stende i Norman Co., Minn. Man mente at noget burde gøres for at Valdris Samband kunde saa det i eie eller varetøgt. Men et par mænd, som paatog sig at underhandle med eieren har øienhynlig intet faat udrettet. Nu da vi begyndte med at samle sager til en udstilling i forbindelse med 17de Maiseften iaar var Østlie saa venlig at paata sig at hjælpe komiteen og reiste did hvor Mrs. Stende bor og fik udvirket, at hun var villig til at la det gamle klenodie bli udstillet her, mod hvad hun anjaa for fyldestgørende sikkerhed i form af en sum penge deponeret i en bank. Komiteen fandt ikke at den kunde spare den nødvendige sum og frygtet at man maatte opgi tanken paa at saa tæppet med i udstillingen. Men saa kom Pastor B. S. Larsen komiteen til hjælp, idet han paatog sig personlig ansvar for tæppets sikkerhed, og det blev saa sendt ind og var udstillet under festen blandt andre lignende sager. Strafs

efter fejten blev det saa hjemsendt og er saavidt vides nu i eierindens hænder.

Det er et vævet tæppe 6 fod langt og 4 fod 8 tommer bredt. Det har været vævet i flere farver med baade figurer og skrift indvævet da det blev gjort. Det er ikke syet eller broderet. Det maa ha været vævet i aaret 1025, thi dette aars-tal er blandt de andre tegn indvævet i klædet og det ser ud som umuligt at dette kunde ha været indsat i tæppet efter det var gjort. Farverne er meget falmene og den ene bred især er ilde medfaren. Tæppet er et gammelt arvegods i Mrs. Stendes slægt. Det skal saalænge nogen ved ha været paa gaarden Leine, men kom bort engang sammen med andre kostbarheder under en ødelæggende flom, som man gjætter var den store flom i 1789. Da det blev gjenfundet var det meget ilde medfaret.

Vi har vijt her for os en af de aller ældste gjenstande blandt nordmænd i Amerika, det vil sige fra historisk tid. Til sammenligning kan nævnes, at det bekjendte „Bayeux Tapestry“ blev arbejdet i 1066. Leinetæppet er altsaa noget ældre. Det synes greit at det er vævet udenlands og kan ha været bragt til Norge tidlig i kristenhedens dage i landet. Meget muligt kan det fra først af ha hørt til en af de gamle mægtige familier i Valdris. Maaſke det har været blandt helligdommene i en af de gamle kirker. I alle fald maa det betragtes som et ærværdigt klenodie, en skat fra fortiden, som bør bli opbevaret trygt og sikkert.

Mrs. Stende skal helst ønske at det gaar tilbage til Norge og man siger at det var af familien bestemt at det skulde leveres til Bergens Museum, men da hun udvandrede saa fik hun ikke leveret det til museet og det blev derfor med hvid. Hun vil nok være villig til at sælge det, siges det, og det vil da bli spørsmåal om hvorvidt penge kan skaffes tilveie og hvor-

fra. Jeg kjender ikke til at nogen her, har planer om at fikre tæppet for nogen samling her i landet. Det synes meget fornuftigt at tænke sig at det rette sted for dets opbevaring er Valdrismuseet, og det kunde kanske være nogen af dem som har raad dertil, som vilde kjøbe det ind og forære det til museet som en del af Valdrisgaven — Mindegaven til Valdris — som af Valdris Samband er besluttet indsamlet. Jeg skulde gjerne se at det kunde gaa saaledes til, men om det kan bli gjort ved jeg ikke.

A. A. Wehlen.

En utflugt til Decorah og presseforeningens aarsmøte.

A. M. Sundheim.

Den norsk-danske presseforening afholdt sit aarsmøte i Decorah, Iowa, den 24de Oktober. Dagen før drog en anseelig repræsentation avsted fra Minneapolis, og ved den gamle indianerstation Mendota ventedes konsul Gobe at skulle støte til selskapet. Da det imidlertid blev klart, at han hadde juffet os, var der flere, som med chief Guldbranden i spidsen var færdige til at dra ut paa frigsstien for at hente hans skalp.

Umindelig er det en noksaa kjedelig tur gjennom sydlige Minnesota. Man ser gode og veldyrkede farme, hvor man vender sig, men hvor civilisationen har oplyst alt det oprindelige, blir det saa kjedeligt og trættende, at man hurtigt begynder at gape. Denne tur var dog en undtagelse. Der gives enkelte mennesker, som har faat mere av geni og talegaver end deres retmessige andel, og redaktørerne Waldemar Ager og Th. Eggen underholdt os hele tiden med saamange morsomme skrøner, at den lange reise var tilende, før vi egentlig vidste av det.

Aarsmøtet aabnedes kl. 10 formiddag i Det norske selskaps

lokale. Efter de forskjellige rapporter var hørt og alle nye medlemmer optat i foreningen skred man til valg av embedsmænd med følgende utfald:

Formand, Carl Hansen, medredaktør av Minneapolis Tidende; 1ste viceformand, Th. Eggen, redaktør av Lutheraneren; 2den viceformand, N. B. Vergejon, forretningsbestyrer for Decorah Posten; sekretær N. N. Rønning, redaktør av Ungdommens Ven; kassjerer A. M. Sundheim av Augsburg Publishing House.

Til komite for samarbeide mellem bladene i forretningsanliggender udnævnte formanden: N. B. Vergejon, A. M. Sundheim og John Bjørhus, der vil virke i selskap med foreningens formand og sekretær.

Dr. L. Stabo henledede med stor dygtighed presSENS opmerksomhet paa tidsmessigheten av at gjøre noget i retning av at oprette et norsk folkemuseum, hvor minder fra pionertiden saavel som interessante gjenstande fra fædrelandet kunde opbevares. Særlig anbefalte han Decorah som et ideelt sted for et saadant museum, idet tilstrækkelig plads kunde sikres paa den vakre grund ved Luther College, hvor der ogsaa paa en økonomisk maate kunde arrangeres med det nødvendige tilsyn.

Flere uttalte deres tilslutning til tanken om et saadant pionermuseum og mente, at særlig bygdelagenes opmerksomhet burde henledes paa saken.

Redaktør Alger holdt et interessant foredrag om sine indtryk av pressen i Norge. Paa sin kvikke og humoristiske maate skildrede han motsetningerne mellem pressen og dens mænd i Norge og uttalte sig tildels med megen anerkjendelse om den hensynsfuldhet og imøtekommenhet hvormed pressen i Norge hadde optraadt overfor norsk-amerikanerne, som i jubelaaret besøkte fædrelandet.

Ved slutningssejssjonen av forretningsmøtet indleveredes resolutionskomiteens rapport, av hvilken alle punkter blev enstemmig tilstemt og hvorav følgende utdrag anføres:

1. Den norsk-danske presse vil, saalangt dens evne naar, støtte forsøk av bygdelag eller andre organisationer gaaende i retning av et norsk-amerikansk folkemuseum.

2. En tak til pressen i Norge for utvist velvilje under jubelaaret.

3. Den norsk-danske presseforening henstiller til sekretærer for bygdelag eller repræsentanter for andre organisationer, der gjennom vore blade ønsker at henvende sig til publikum, at de tager tilbørlig hensyn til det begrensede spaltrum, som vore blade har at raade over, samt at de ogsaa opplyser til hvilke blade inseratet sendes og om det sendes samtidig til alle. Artikelforfattere, som samtidig sender sine produkter i avskrifter til flere blade, bedes ogsaa opplyse om dette, saa vore redaktører kan anbringe deres produkter paa den mest høvelige plads.

4. En hjertelig tak og beundring for det arbeide, som d. hrr. Wiit, Carl Hansen samt L. Gulbrandsen utførte med hensyn til den norsk-amerikanske presses historie, trykt i „Festskrift“ i forbindelse med jubileumsaaret. Likeledes en tak til forfatterne av de andre artikler i samme festskrift og en anbefaling av den værdifulde bok.

En hjertelig tak fra de tilreisende medlemmer av presseforeningen for utvist omhu og hygge under opholdet i Decorah.

Tiden mellem forretningsmøtets sejsjoner anvendtes til en kjøretur med automobiler for i det straalende høstveir at besøke Decorah og omegn. Først besøgtes Luther College, hvor man av bestyreren, Prof. C. R. Preus, blev vist omkring i biblioteket og det overordentlig interessante museum, hvor det

vilde ha været en fornøielse at ha tilbragt meget længere tid.

Saa besøgtes hvens nye park og isgrotten, hvor vandet i varmeste sommer fryser til is og midt paa koldeste vinteren drypper og rinder gennem gangene. Vi gjorde ingen nye opdagelser. Tusinder hadde været der før os, og Decorah-Postens bestyrer gik foran med lygte og viste veien gjennom den underjordiske gang. Der var heller ingen blandt de mange lærde, som deltog i ekspeditionen, som særlig tilfredsstillende kunde forklare, hvorfor naturens almindelige orden var vendt op og ned derinde i bergkulen.

Derefter gik turen utover landet til Washington Prairie for at besøge den gamle ærværdige kirke, hvor formand W. Kroen hadde holdt over 50 julepræfener. Hans søn, past. Paul Kroen, fortsætter nu sin fars virke og mottok selskapet med megen elskværdighet. Efter kirken var besøgt ledsagedes man til prestegaarden, hvor hovedbygningen var omgitt av en gruppe høie, prægtige grantrær, plantet av gamle pastor Kroen i hans første tid paa Washington Prairie. Ende i stuen mottoges man av enkefru Kroen, en vakker gammel dame, som har bod paa stedet omtrent 60 aar, noget ganske enestaaende her i landet, hvor det rastløse liv medfører saamange omflytninger.

Gamle pastor Kroens studerbærelse holdes saavidt muligt i samme erden, som da han bebodde det og den gamle familiebibel ligger opslaat paa det sted, hvor han sidst læste i den. Man fik sterkt indtrykk av at befinde sig paa et fredlyst sted, og alle de tilreisende, som for første gang var paa Washington Prairie, følte ganske vist dyb taknemmelighet mot familien Kroen for det glimt av livet i den gamle, fredelige prestegaard, som blev dem forundt.

Som ofte er tilfældet med steder, man i lange tider har kjendt av omtale, danner man sig nok saa bestemte billeder.

Naar man saa kommer der personligt, finder man dem ofte fuldstændigt feilagtige. Washington Prairie har ikke spor av likhet med, hvad man i Nordvesten har vænnet sig til at forstaa med prairie. Fra prestegaarden og kirkebakkene er der stor utsigt, fordi stedet er det høieste i omegnen, men ellers faar man overalt indtrykk av typisk skogland. I alle retninger er der høie bakker og frugtbare dale med vakre farme, hvorover høstens farvepragt endda hvilte. Saa betagende var landskabet, at turen til Washington Prairie vil aldrig glemmes.

Om aftenen var møtets deltagere „Decorah-Postens“ gjæster ved en storartet banket i Winneschief hotel, og søndags eftermiddag hadde man atter en uforglemmelig utflugt nedover den vakre dalbund langs Upper Iowa River til familien Amundsens landsted „Bjørkholm“, hvor lunch serveredes og et par hyggelige timer tilbragtes. Søndagsaften var der atter en glimrende fest. Det var foreningens avtrædende formand, Decorah-Postens chefredaktør og norsk vicekonsul Johs. B. Wist, som i sit hyggelige hjem hædrede foreningen og en del av familjens personlige venner med en festmiddag. Vor gode ven, Col. Chr. Brandt var aftenens toastmaster og holdt med god takt og sprudlende humør det hele selskap i godt lune. Chr. Brandt er medredaktør av Decorah-Posten og en velkjendt personlighet fra Sambandets møter. Foruten at være en prægtig Valdriis er han den yngste mand paa 61 aar, som nogen har set.

Med den hyggelige aften i Mr. og Mrs. Wist's hjem var besøket i Decorah tilende. De to dages ophold var for de tilreisende en uavbrudt nydelse og Decorah-folket og særlig Decorah-Postens personale var saa overdrevet gjæstfri og hyggelige, at man fik rent øm samvittighet over saa megen uforskjent oppmerksomhet.

Decorah er ikke den nordfeste by i Amerika, men der skal

letes efter en by, hvor der forholdsvis er saa mange bra og hyggelige norske. Og naar man uvilkaarligt er kommet til at anse Decorah som norskhetens hovedsæte iblandt os, saa er det heller ikke uten grund. Luther College, Lutheran Publishing House og Decorah-Posten er gamle institutioner, som i lange tider har utøvet en indflydelse, som har sat saa dybe merker iblandt os, at nogen maalestof derfor kan ikke anvendes. Og desuten er Decorah saa igjennem koselig. Det er den eneste by, hvor man kan sidde i et hyggeligt lag til flokken er ti minutter rober 11 og saa i ro og mak slentre til jernbanestationen og komme tidsnok for 11 toget.

Man hørte meget om Decorah og Winneshiek county som historisk jordbund. Men naar man fra dalens morænebund, som Upper Iowa River engang i tiden har dannet, betrakter de næsten lodrette bergvægge, som med de gamle silurlag hæver sig som slottsruiner til en høide av antagelig henimot 100 fot over dalbunden, saa faar man indtryk av, hvor uhyre ung vor historie er i forhold til naturomgivelsernes ælde. Urindbaanerne er forsvundet uten at efterlate sig nogen nævneværdig historie. Og finder man en dag en fuldkommen stenøks eller pilespids i akeren, saa tar man den varsomt i haanden, betrakter den opmerksomt og gjemmer den. Med den simple prægtighet er det interessante saker, men selv til en videnskapsmand fortæller de ikke meget om svundne tider.

En hilsen fra Pastor N. D. Brandt.

Det er en stor fornøielse at frembringe en hilsen til Valdris Samband fra vor gamle og høit agtede pioner, pastor N. D. Brandt. Han er nu over 90 aar gammel og har bodd i Amerika i 63 aar. Uten tvil er han den ældste Valdris saavel som den ældste norsk-lutheriske prest i landet. Han var den

første prest fra Norge bestenfor Mississipp og var en av de seks prester, som i 1853 stifted Den norske synode. I en lang aarrække var han lærer ved Luther College, men i de senere aar har han bodd hos sønnen, pastor N. D. Brandt i Macfarland, Wis., og har i den tid flere gange besøgt valdrissteornerne i Minneapolis. Nu er han atter i Decorah og tilbringer sit livs aften hos datteren og sviger sønnen, prof L. S. Regue, og bor saaledes i det samme hus, som i saa mange aar var hans eget hjem i Decorah.

I den senere tid har pastor Brandt været meget svak, men hans tankeevne er forunderligt klar og ansigtet lyser av den stille fred, som besjæler ham. Lang har hans arbeidsdag været og vel har han anvendt den. Man blir ydmyg og forunderlig liten, naar man sidder ved den gamle ærværdige pioners fjødder, men ogsaa taknemmelig for, at saadanne fromme og elskværdige mænd har faat lov at leve og virke iblandt os.

N. M. Sundheim.

Valdrisgaven.

Saa, nu har komiteen for indsamlingen til Valdrisgaven begyndt at røre paa sig. I disse dage udsendes cirkulærskrivelser, subscriptionsblanketer osv. til alle Valdriser, som komiteen har kjendskab til. Saavidt muligt vil komiteen gjøre sin pligt og sende direkte opfordring til alle Valdriser i Amerika om nu at vise lidt hjertelag og velvilje for hjembygden og for slægten, som fremdeles bygger og bor i de vakre Norges fjelddale. Men komiteens medlemmer kan ikke komme ud i videre kredse for personligt at tale sagen og optage subscriptioner. Den kan kun ved cirkulærskrivelser og personlige breve appellere til Valdrisernes patriotiske og hjertelag. Derfor maa alle, som er interesseret i sagen, hjælpe komiteen med arbeidet. Og ko-

miteen hjælper du mest ved **straks** at indsende din egen subscription. Dernæst ved at bevæge andre til at subscribere. Det er en sag, som vedkommer enhver Baldris i Amerika ligesaa meget, som den vedkommer komiteens medlemmer personligt. Og det er en sag, som uundgaaeligt kommer til at sætte Baldris-terne paa prøve.

Naar enkelte har været bange for resultatet af denne indsamling, saa har det ikke været af hensyn til den skuffelse, som det vilde være for dem i Baldris at erfare, at det i virkeligheden ikke var meget bevidt med os. Det har været mere af frygt for vort eget virkelige værd. Vi har saa ofte i festligt lag faat høre, at „Baldriserne er ligesaa gode, som noget andet bygdefolk og vel saa det.“ Og vi har alle følt at det var saa sandt, som det var sagt. Nu er vi imidlertid med eller mod vor vilje kommet dertil, at vi maa bevise det.

„Sammenligning er vederstyggelig,“ siges der. Ja, ofte kan den være meget vederstyggelig. Skulde vort hjerte være blevet saa koldt, at vi ikke længere havde hjertelag og kjærlighed nok til at ville være med og hædre vort fædre hjem, saa vilde vi nok helst undgaa at sammenlignes med nogen, og Baldriserne, som har gaat i spidsen for en af de største folkebevægelser blandt norserne i Amerika vilde saa et tilbagesæt, som de aldrig kunde overvinde. Men det er Baldriserne for gode til. Selv om vi er oplært til sparsommelighed, og det er ingen forkleinelse, saa har Baldriserne altid havt ord for at ha et varmt hjerte. Og alt som det kommer an paa er lidt hjertelag og god vilje. Om alle vil tage del og yde en skjærb efter evne, skal vi ikke behøve at skamme os over at være Baldriser.

Og naar vi nu yder vor skjærb til Baldrisgaven, saa vil vi ikke skjæmme den ved at betragte det som en barmhjertighed. Thi det er det ikke. Det er langt mere et velsignedt privile-

gium, som vi nu har til at kunne vise i gjerning, at vi fremdeles bevarer fædre hjemmet i kjær erindring. Og ligesaa vist, som en saadan gave i mere end en henseende vil glæde folket i Baldris, vil det bringe tilfredshedens lykke for enhver, som tager del i den.

Glem ikke, at komiteens arbejde er fuldstændigt gratis og gjør det ikke mere besværligt end nødvendigt for den ved at vente i det længste med at indsende subscriptionen. Vi gjør regning paa at kunne kvittere i næste nummer af „Samband“ for en hel del bidrag.

I ærbødighed,

N. M. Sundheim,

Kassierer.

3205 Park Ave., Minneapolis, Minn.

Smaa tanka.

Æ jif her o ærgra me i lang ti, før at e inkji reiste te Baldrisstevne i hauft. Kanskje dæ kji bli nofo mæ Minnegabun te Baldris? tænkte e, men so kom referat i Samband, o dæ som er gjort i den sak er dæ beste so gjerast kunna, untaken dæ, at e vart tafin paa Komiteen. No ljt e saa førtælja diffa kofør e inkji mottof den store æra o væra kjømeister ve baldrisstevne ihauft. Æ rekna den æra javngo mæ o bli deforera mæ Sellig Olafs Orden ell „Gernforset,“ o no vil e før moro fjaa fo ein taa desja tingo vart værd i Dollars o Cents. Ja, e har no mine tanka e, ser du, um dei era smaa. Hadde e berre kunne førma so store tanka som Jim Hill ell Carnegie so kunna ein taa desja tinge værte lif 50,000 ell 100,000; men me sko koma tebakars te dette fia.

Æ tænkte at alt so gaar ut or boken mine, o dæ e kan tene desje dagadu e træng te „spennø“ mæ o reise o væra kjømeister,

ſka væra tent aat Valdrisgavun o e vil fjøl jeva ein life ſtor ſum.

Her æ refninge:

Sernbanebillet myljo her o Minneapolis	\$17.00
Æ æt fjelda før meir enn 15 cents i gaangen:	
altſo mat 4 daga	1.80
Street Car te o fraa „Arken“10
Street Car te o fraa Minnehaha Park10
2 glaſ øl te dage dei tvo dagadn i Minneapolis20
Ner e ſka æta før ein heil dalar i ei gaang ſo æ	
dæ javnast at e føræet me; altſo før infji o	
føræta ve jeſtebøe	1.00
No træng e 1 dag te kvile me ut paa ette turingji	
men ner e jøv træng e fji mat	0.00
Natlogiſ i Minneapolis hælvønner nat	2.00
Den bedſte kar ve vor træſjimaſſine, der e arbeit	
deſſe 5 dagadn, tente \$10. dagen, men e har	
jmaaæ tanfa um me fjøl, ſo e rekna \$5. da-	
gen før me	25.00
Uforutſedde utjeſte	2.80
	<hr/>
Tilſammen	\$50.00

No er deſſe \$50.00 her jaa me, færigne aat Valdrisgavun. No ſyniſt e at e fjøl maa jeva \$50.00, ſo e altſo ſæt paa lappen unde navne mit \$100.00, ſo ner dæ li um lite bli ſent te M. M. Sundheim. Sia inſamlinge infji ſka ſluttaſt før Nytaar 1916, ha e tænkt te jeva \$100.00 næſte hauſt okſo; o kan e daa tene nofo paa railroad'n o ølbun, ſo bli dæ fji ſo hart før me, ſer du. Dæ er denne maaten, trur e, Jim Hill o Carnegie tænki paa, men deiriſ tanfa gaar up i tuſenvis o mine æ „ſmaa tanfa.“

Tvo aar ſia, i Biſmarck, tala e mæ ein Valdris um gava

te Valdris, o han liſte fji at nofon gav mykji, ſa han. „Ein dalar te manns,“ ſa han. „D dæ æ no minſt 30,000 Valdrisfa i Amerika,“ ſa han. Ja, han hadde fji ſo ſmaaæ tanfa, han ſo e. Tænk de! \$30,000.00 ſtor Valdrisgave. Æ æ no fji kjent anna runt her, e; men ha dæ gange ſlik ſo her, altſo, ſo æ dæ no minſt 30,000 valdris i Amerika. No ha me vøre i nabolage her i 20 aar o nofo menutta. D tænki, e ha vørte beſtefar andre gaange. D her leve dei valdrisfa, ſo ha Barnebarns barn andre o trea gaange. Men mange valdrisfa er me, o \$30,000, te minnegave æ „ſtore tanfa,“ dæ.

Æ ſkuld ha ſkreve nofo um koſør me ſko je gabe te Valdris, men dæ vilde bli ſo ſtore tanfa, at dæ vilde fji paſſe in unde mi aaberskrift. Æ vil ſlutte mæ verſe:

Du gamle mor! du ſliter arm,
So sveiten er ſom blod,
Men endaa i dit hjarte varm,
Dg du meg gav min ſterke arm,
Dg dette ville mod.

Mor Valdris! um du fji kjæm aaber hit o ſer ko denne ſterke armen aat guten din ha gjort, ſo ſka du ſaa kjenne nofo taa „dette ville mot.“

Manfred, N. Daf.

L. D. Noble.

Gilling I. Spøſtegaard

ſom døde i ſit hjem nær St. Olaf, Sowa 17de Februar 1914 har mange kjendte og ſlægtninger i veſten og nogle linjer om ham i Samband vil være paa ſin plads. I hans døð har bladet miſtet en af dets bedſte venner og beundrere, der tog intereſſe i bladets vel og fremgang. Han beklagede ofte for nedſkriveren at hans tiltagende ſygeligheð hindrede ham fra at gjøre noget videre for dets udbredelſe. Numedalslaget har i ham miſtet en af ſine direktører og en troſtaſt ven, og af

den grund beklager vi dybt hans bortgang, saavel som tabet af en god ven og nabo og en god og snil familiefader. Han var født i Numedal den 15de April 1851 af forældrene Tollef og Kristi Sønstegaard. 29 aar gammel forlad han Norge og kom hid til Clayton Co. hvor han arbejdede i nogle aar. Siden reiste han til North Dakota hvor han tog sig land og levede der som farmer i 24 aar. Han blev 12te mars 1888 gift med Sigri M. Olsen, datter til en af vore gamle jettlere her. 6 aar siden besluttede han at komme hid igjen og bodde 3 aar i St. Olaf, kjøbte saa en farm i nærheden og bodde der resten af sine dage. Mere end et aar var han mere og mindre syg af hjertefeil. Sine affærer havde han gjort istand til sin families velfærd, og stille og rolig job han hen. Den 22de Februar blev han begravet paa Norway menigheds kirkegaard. En stor vennekreds deler sorgen med hans enke og deres 4 smaa som overlever ham. (Endel forkortet af Red.) P. T. P. Ederflep.

St. Olaf, Zowa, 22 Februar 1914.

P. T. P. Ederflep.

Det var med overraskelse at vi modtog det sorgens budskab, at Peter T. Peterson (Ederflep) var død den 1ste Oktober. Den stærke, friske mand, som vi kjendte ham, havde i nogle maaneder ikke følt sig vel, og saa reiste han ihjst til Rochester for at søge raad og hjælp, men der var ingen hjælp, og saa reiste han hjem og om nogle dage døde han.

Han var søn af Torfel Pedersen Ederflep fra Numedal, som var en af de tidligste jettlere i Clayton County, Zowa, og hustruen Gunhild K. Bringstru, ogsaa fra Numedal. Om familien er oplysninger at finde i de artikler som sønnen, P. T. P., har leveret for Samband, begyndende i Mars 1912, og som vore læsere siden har lært at skatte og nyde. Han var

født 25de Mars 1859 paa familiens oprindelige hjemsted nær St. Olaf og hvor han bodde til sin død. Han blev i 1896 gift med Sigrid K. Haug som tilligemed to sønner og en datter overlever ham. Af søskende efterlader han sig en bror, Knud, i North Dakota, og fem søstre, nemlig, Anna, Mrs. Severson i Kansas; Ingeborg, Mrs. Tollefson i S. Dak.; Gunhild, Mrs. M. Steenerson i N. Dak.; Carrie, Mrs. Evenson i Wisconsin; og Bergit, Mrs. Even Glesne, Clayton Co., Zowa.

Ederflep var en virksom mand, som vel fortjente den agtelse og indflydelse han nød hvor han var kjendt. Han var en af Numedalslagets troeste medlemmer og dette lag, saavel som hele bygdelagsbevægelsen har ved hans bortgang lidt et stort tab. Vi mister derved en af bladets mest virksomme venner baade som ivrig talsmand og som en altid velset forfatter. Læserne har merket sig hans fortællerevne hvilken var baade let og alvorlig, men det vigtigste var at han var fuldt paalidelig i sine meddelelser. — B.

Norge og vi den 17de Mai 1914.

Zda Maria Kynes (Mrs. M. G. Vech.)

Velkommen, velkommen, hver kvinde hver mand.

Velkommen, til ærens og frihedens land;

Til Eidsvold, med stolteste minder —

Velkommen, hver søster, hver bror,

Til landet hvor glæden man finder —

Velkommen, til far og til mor!

Velkommen, til far og til mor!

Fra nord og fra syd og fra øst og fra vest,

Vi samles til Norriges hundredaarsfest.

Vi synge med fryd og med gammen
 Til ære for bygd og for by,
 Og flette en krans, allesammen,
 For flaget, som heises mod sky,
 For flaget, som heises mod sky.

Gav tak, du, vor mor, du, vort fædreland
 For favnen du aabner, for kjærlighed sand;
 For fred og for frihedens sale;
 For fædre, for kvinde og mand;
 For blomster som vokse i dale —
 Tak, tak, du, vort elskede land!
 Tak, tak, du, vort elskede land!

Til mit nye fædreland.

Mrs. Liv Bøen.

Canada, Fagre land! Skjønne ny fædreland!
 Du os indbød at bygge vort hjem paa din jord,
 Du os tog i din favn, Da vi kom til din havn,
 Over bølgerne hav fra det islagte Nord.

Fagre land høit i Nord! Hvor din skjønhed er stor!
 Selst naar sol gaar til hvile i midjsommer kvæld,
 Over fjæder den drog, Over flette og skog,
 Til den rødmende synker bag grønklædte fjeld.

Paa din fremtid vi tror; Og paa din rige jord
 Vil vi rydde og bygge med flid vore hjem.
 Over fletten saa stor, Hvor ei nogen før bor,
 Mellem urfogens træer vil vi hugge os frem.

Skjønne nye fædreland! Paa din gjæstfri strand
 Skal det vokse og blomstre i fremtiden lang.
 Over vidstrakte land, Over blaaende vand,
 Skal vor kjærlighed til dig bli tolket i sang.

Amulet, Saffatchewan, Canada.

Jonas Lie: "SELECTED STORIES AND POEMS",
 edited with English notes and vocabulary, by Profes-
 sor I. Dorrum, Park Region College. Minneapolis,
 The Free Church Book Concern, 1914. 177 pages.
 Price, 75 cents.

Ikke rettere end vi kan skjønne har Professor Dorrum i denne bog gjort norskundervisningen i amerikanske skoler en meget stor tjeneste. Det er altid saa, at det er brugen af skolebøger som opdager deres sande værd, men i den nettede og samvittighedsfuldt udarbejdede lille samling af Lies fortællinger tror vi at mangen en norsk lærer vil finde en ypperlig støtte i sit arbejde. Og for eleverne vil den gjøre norske timerne tiltrækkende og interessante. De gjengivne stykker er: Nordfjordhesten, Slagter-Tobias, Finneblod, Sunørnen, Syttende-maisang, Fembrøringen, Tanterne længes og vingen flyr, Ny-lænde, Mig loffet den larmende ære.

* * *

Vjørnson-Tidemand. — I anledning af hundreaarsdagen for maleren Adolph Tidemands fødsel har Gyldendals bibliotek udsendt Vjørnsons skjønne fortælling „Brudeflaatten“ som Vjørnson har digtet over Tidemands billeder. Den nye festudgave ledsages ikke bare af Tidemands berømte illustrationer men tillige af en femti sider stor Indledning af Carl W. Schnitler. Om denne biografisk-kunsthistoriske skildring af en af Norges betydeligste malere af den ældre generation, den første folkelivsskildrer i norsk malerkunst, skriver „Dagbladet“: „En populær og fængslende fremstilling af Tidemand i vor kunst og Kulturhistorie.“ C. W. Schnitlers indledning ledsages af en række tidemandiske billeder.

Dette bind af Gyldendals bibliotek fremtræder i særlig smukt udstyr, trykt paa tykt glittet papir. Bogladepriis indbundet 60 cents franco.

Vi anbefaler den vakker udstyrede lille bog til vore læsere. Schnitlers indledning synes os meget værdifuld, ikke mindst for de vakre billeder af Tidemands malerier. Selve

fortællingen „Brudeflaatten“ kjender alle — men fjøb den og læs den atter; det kan man ha godt af.

Liste over nordmænd blandt Wisconsin tropper i borgerkrigen.

A. L. Lien.

X.

47 Wisconsin Infantry.

Organiseret 23 Februar 1865 i Camp Randall.

Co. A—Kittel Annunson, Winchester 10feb65 udm 4sep65
 Helge Annunson, Winchester 10feb65 4sep65
 Ole Annunson, Winchester 10feb65 4sep65
 Ole Johnson Beebe, Winchester 10feb65 27nov65
 Soren Halvorson, Winchester 10feb64 4sep65
 Torger Hanson, Winchester 10feb65 4sep65
 John Johnson, Winchester 10feb65 4sep65
 Halvor Johnson, Winchester 10feb65 4sep65
 Lars Larson, Winchester 10feb65 4sep65
 Nels Nelson, Winchester 11feb65 d 27mar65 Tallahoma, Tenn.,
 sygdom.
 Christian Olson, Winchester 10feb65 udm 29aug65
 Ingbrit Olson, Winchester 10feb65 4sep65
 Ole Torkelson, Winchester 10feb65 4sep65
 Swen Toycon, Winchester 10feb65 4sep65
 Ole Halvorson Uvaas, Winchester 10feb65 4sep65
 Henry Royer, Winchester 10feb65 corpl 4sep65
 Albert Royer, Winchester 11feb65 4sep65
 George Rayer, Winchester 10feb65 4sep65
 Christian Royer 10feb65 4sep65
 Co. B—Carl Hammer, East Troy 13feb65 25mai65
 Co. C—Thos Anderson, Wonewoc 4feb65 corpl 4sep65
 Joseph T. Hanson, Mauston 28jan65 srgt 4sep65
 John Hyland, Janesville 9feb65 4sep65
 Henry T. Mattson, Wonewoc 4feb65 4sep65
 Wm. A. Matteson, Hillsboro 3feb65 corpl 4sep65
 Amos Thompson, Hillsboro 3feb65 corpl 4sep65
 Co. D—Adolph Sorenson, Waupaca 2d Lt 5jan65 capt 11feb65
 udm 4sep65
 Nils Anderson, Scandinavia 11feb65 1st Lt. afsk 18jun65 syg
 Christopher Anderson, Amherst 1feb65 4sep65
 John Anderson, Helvetia 4feb65 22jul65
 Henry Anderson, Scandinavia 31jan65 corpl 4sep65
 Andr Anderson, Amherst 6feb65 4sep65
 Hendrick N. Brendun, Helvetia 31jan65 4sep65

Robert Emerson, Waupaca 4feb65 4sep65
 Christian Erlanson, Scandinavia 23jan65 4sep65
 Nils Evenson, New Hope 30jan65 corpl 4sep65
 Christian Evenson, New Hope 31jan65 4sep65
 John Gulbranson, New Hope 31jan65 4sep65
 Thos Gunderson, Scandinavia 23jan65 4sep65
 Erland Gunderson, Scandinavia 31jan65 4sep65
 Claus Gunderson, New Hope 31jan65 22jud65
 Magnus Hildahl, Scandinavia 4feb65 corpl 4sep65
 Lars Isaacson, Amherst 1feb65 4sep65
 Simon Iverson, New Hope 31jan65 4sep65
 Soren Jacobson, Helvetia 23jan65 d Tallahoma, Tenn. 12apr65
 Nels Jacobson, Helvetia 23jan65 30aug65
 Ole Jacobson, Helvetia 4feb65 4sep65
 Andr Jacobson, Scandinavia 23jan65 4sep65
 Torbjorn Larson, New Hope 30jan65 30aug65
 Andr Larson, New Hope 31jan65 d 5aug65 Nashville
 Tosten Nelson, Scandinavia 23jan65 4sep65
 Gustav Olson, Sugar Creek 7feb65 4sep65
 Nels Nelson, Amherst 1feb65 corpl 4sep65
 Jorgen J. Norbo, Scandinavia 31jan65 4sep65
 Martin Olson, Sugar Creek 7feb65 4sep65
 John Olson, Sugar Creek 7feb65 4sep65
 Nels Olson, Scandinavia 30jan65 srgt 4sep65
 Amund Peterson, Scandinavia 23jan65 4sep65
 John Paulson, Scandinavia 23jan65 4sep65
 Peter Peterson, New Hope 30jan65 4sep65
 Jorgen Peterson, New Hope 30jan65 4sep65
 Andr Paulson, Helvetia 23jan65 4sep65
 Ole Rasmuson, Scandinavia 30jan65 corpl 27jul65
 John G. Skegstad, New Hope 30jan65 4sep65
 Christian Torbenson, Helvetia 23jan65 corpl 4sep65
 Ole Torgerson, Scandinavia 31jan65 4sep65
 Co. E—Andr Anderson Jr., Cottage Grove 30jan65 4sep65
 Christian J. Aubli, Madison 28jan65 corpl 4sep65
 Co. I—Erick Evenson, Iola 4feb65 4sep65
 Not on Co. Roll, Halvor Ormson, Burke 30jan65

48 Wisconsin Infantry.

Organiseret i Milwaukee 4 april 1865.

Co. A—Jacob Tobias Danielson, Winneconne 6feb65 udm 30dec65
 Henry Hanson, Norway 15feb65 30dec65
 Abraham Harrison, Merton 8feb65 30dec65
 Nils Engleson, Winneconne 6feb65 d 13aug65 Ft Scott Kan. Sygd.

Gustavus Narum, Norway 15feb65 30dec65
Co. B—Jonas Everson, Fox Lake 3feb65 19feb66
 Geo. M. Nelson, Fox Lake 8feb65 sgt 19feb66
 James Peterson, Norway 10feb65 19feb66
Co. C—Newman Hanson, Belgium 18feb65 24mar66
Co. D—Sven Gunderson, Norway 15feb65 19feb66
 Anton Hanson, Manitowoc 8feb65 19feb66
 Christian Jacobson, Norway 15feb65 19feb66
 Martin Olson, Milwaukee 14feb65 sgt 1st sgt 19feb66
 Steen Pederson, Merton 14feb65 19feb66
 Even Severson, Norway 14feb65 19feb66
 Frederick Reiland, Two Rivers 13feb65 sgt 19feb66
Co. G—Hans Amundson, Wheaton 27feb65 30dec65
 John C. Emerson, Bridge Creek 25feb65 saaret 20apr65 Mound
 City, Kans. afsk 17aug65
 Ever Olson, Eau Claire 14feb65 30dec65
 Elias Salveson, Eau Claire 14feb65 30dec65
 John Wilkinson, Eau Claire 27feb65 30dec65
Co. H—Chas M. Gilberts, Milwaukee 13mar65 30dec65
 Gilbert Gilbertson, Albion 17feb65 30dec65
 Iver Pederson, Albion 27feb65 3dec65
 Ole Anderson Prestman, Albion 27feb65 30dec65
Co. I—John C. Anderson, Hartford 14feb65 crpl 10feb66
 John C. Ellison, Milwaukee 7mar65 29jul65
 Geo. Peterson, Medina 15mar65 19feb66
 Chas R. Thompson, Beaver Dam 4mar65 crpl sgt 19feb65

49 Wisconsin Infantry.

Organiseret 5 Mars 1865 i Camp Randall.

Co. A—Andr Arneson (Ruste) Ridgeway 14feb65 udm 8nov65
 bor i Mt. Horeb
 Gunerius Christenson, Arena 16feb65 8nov65
 Peter Erickson, Black Earth 16feb65 8nov65
 John Johnson, Ridgeway 9feb65 8nov65
 Hans Nelson, Arena 15feb65 8nov65
 Nels Nelson, Arena 15feb65 8nov65
 Ole Robertson, Ironton 13feb65 8nov65
 Lewis Thompson, Westford 14feb65 afsk 10sep65 syg
 Abraham Tillotson, Madison 14feb65 8nov65
Co. B—Ole Hanson, Mauston 17feb65 1nov65
 Henry H. Johnson, Winchester 21feb65 1nov65
 Peter Johnson, Winchester 21feb65 afsk 26aug65 syg
 Hawkins Knudson, Mill Haven 17feb65 1nov65
 Peter Moe, Necedah 17feb65 afsk 20sep65 syg

Nils Nelson, Mauston 17feb65 d 30sep65 St. Louis
 John Olson, Pleasant Spring 10feb65 crpl 1nov65
 Ole Olson, Mill Haven 17feb65 11okt.65
 Wm. Olson, Marshall 24feb65 1nov65
 Henry Oveson, New Lisbon 17feb65 1nov65
 Peter A. Peterson, Dunn 16feb65 afsk 18okt65 syg
 Jens Rasmusson, Leeds 17feb65 1nov65
 Henry L. Sanderson, Cambridge 10feb65 srgt 1nov65
 Ananias Thronson, Marshall 24feb65 1nov65
 Amon Tollefson, Palmyra 13feb65 1nov65
Co. C—Sigur Burgeson, Christiania 15feb65 1nov65
 Even T. Evans, Union 14feb65 1nov65
 Albert Evans, North Bend 21feb65 1nov65
 Ole Gunderson, Arena 14feb65 1nov65
 Oliver Gunderson, Whitewater 24feb65 1nov65
 Ole Iverson, Bangor 24feb65 1nov65
 Ole Larson Hove, Bangor 22feb65 1nov65
 James Sandberg, Angelo 21feb65 d 30okt65 saar St. Louis
 John A. Wilson, Madison 24feb65 1nov65
Co. E—Alfred Anderson, Fairfield 8feb65 afsk 20okt65 syg
 Morton Hortvet, Excelsior 8feb65 d 11sep65 Benton Barracks Mo
Co. F—Peter Mandt, Dodgeville 16feb65 afsk 24aug65 syg
 Isaac C. Moe Dodgeville 15feb65 8nov65
 Andr Rogerson, Freeman 17feb65 afsk 5jul66
Co. G—Assor Haralson, Arena 23feb65 8nov65
 Knute Michelson, Decatur 22feb65 8nov65
 Michael Michelson, Decatur 22feb65 8nov65
 Andr Michelson, Arena 27feb65 8nov65
Co. H—Lars L. Dale, Deerfield 20feb65 8nov65
 Erick T. Hanehaug, Deerfield 20feb65 8nov65
 Christopher Hanson, Lake Mills 9feb65 8nov65
 Hans Hanson, Lake Mills 13feb65 8nov65
 Wm. H. Nelson, York 13feb65 8nov65
 Sjur Sjurson, Deerfield 14feb65 8nov65
 Hans Svenson, Deerfield 20feb65 8nov65
Co. I—Andr Abrahamson, Kraggsville 21feb65 8nov65
 Mathias Abrahamson, Kraggsville 23feb65 8nov65
 Anthony Anderson, Christiania 8feb65 8nov65
 Thos B. Anderson, Wonewoc 17feb65 8nov65
 Nels T. Bakkethun, Madison 16feb65 8nov65
 Christian Christianson, Kraggsville 16feb65 8nov65
 Hans C. Jacobson, Cambridge 15feb65 8nov65
 Abraham Jacobson, Cambridge 18feb65 8nov65
 Bor Nelson, Deerfield 23feb65

Jens Olson, Stoughton 18feb65 8nov65
 Barney Olson, Kragssville 20feb65 8nov65
 Peter A. Simonson, Utica 8nov65
 Albert T. Thompson, Ridgeway 17feb65 8nov65
 Tollef C. Tollefson, Christiania 8feb65 8nov65
Co. K—Andr Johnson, Richmond 11feb65 12dec65
 James Larson, Delevan 13feb65 8nov65
 Halvor Olson, Richmond 13feb65 8nov65
 John Tostiven, Racine 9feb65 crpl 8nov65
 Ole Williams, Richmond 11feb65 afsk 5sep65 syg

50 Wisconsin Infantry.

Organiseret 18 April 1865 i Camp Randall.

Co. A—Frederick Everson, Beloit 30jan65 savnet 28aug65
 Christian O. Michelson, Jefferson 8mar65 udm 12jun66
Co. B—Lars Christianson, Viroqua 23feb65 12jun66
 Torger Jenson, Christiana 23feb65 12jun66
 Hans Jespersen, Viroqua 23feb65 12jun66
 Albert Johnson, Jefferson 23feb65 12jun66
 James H. Johnson, Viroqua 23feb65 afsk 3sep65
 Ole A. Knudson, Christiana 23feb65 12jun66
 Peter Martinson, Christiana 23feb65 12jun66
 Ole H. Natwick, Jefferson 23feb65 12jun66
 Ole T. Severson, Viroqua 23feb65 13mai66
 Eben S. Stretsberg, Viroqua 23feb65 12jun66
Co. C—Martin Larson, Argyle 18feb65 12jun66
 Peter Larson, Argyle 18feb65 12jun66
 Geo. Lee, Fayette 10feb65 12jun66
 Tobias H. Lukken, Argyle 18feb65 12jun66
 Andr Michaelson, Wiota 20feb65 12jun66
 Ole O. Ness, Center 6feb65 12jun66
 Erick Olson, Argyle 18feb65 12jun66
 Thos Peterson, Fayette 13feb65 crpl 12jun66
 Thos A. Thompson, Wiota 17feb65 12jun66
Co. D—Andr Gasman, Waupaca 7mar65 1st Lt Capt 18mai66
 12jun66
 Annon A. Anderson, Mt. Morris 10feb65 8aug65
 Wm Arveson, Jefferson 3mar65 12jun66
 Nels Brathovde, New Hope 10feb65 crpl 12jun66
 Ferdinand Brandhougen, Elba 11feb65 6jun65
 Claus Halvorson, My Morris 11feb65 12jun66
 John P. Peterson, Jefferson 3mar65 12jun66
 Ole Peterson, Farmington 6feb65 afsk 1sep65 syg
 Knute Torgerson, Farmington 4feb65 12jun66

Co. E—Helleck Helleckson, Ridgeway 20feb65 19apr66
 Gnut Olson, Leeds 15feb65 19apr66
 Andr O. Skildom, Lodi 13feb65 19apr66
Co. F—Andr Anderson, Green Bay 23feb65 30jan66
 Arve Arveson, Green Bay 21feb65 14jun66
 John Arveson, Green Bay 21feb65 syg ved udm
 Cellis Christopherson, Green Bay 23feb65 10apr66
 Knud Jenson, Green Bay 23feb65 15jun66
 Nels Nelson, Ft. Howard 23feb65 14jun66
 Peter Nelson, Ft. Howard 23feb65 d 15okt65 Ft. Rice D T
 Torge Thompson, Green Bay 28feb65 d 12aug66 St. Louis
Co. G—Peter J. Johnson, Clifton 13feb65 14jun66
 Gunder Nelson, Martell 23feb65 13nai65
Co. H—Jesse W. Anderson, Wiota 20feb65 crpl 14jun65
 Kitef Anderson, Clyde 10mar65 14jun65
 John W. Berg, Watertown 22feb65 savnet 27aug65
 Ole Olson Bratsween, Dodgeville 22mar65 14jun66
 Peter Erickson, Pr d Chien 11mar65 d 8jan66 Ft. Randall
 John Iverson, Pr d Chien 11mar65 crpl 14jun66
 Andr Johnson, Fremont 8mar65 1aug65
 Hans Johnson, Dodgeville 7mar65 14jun66
 Ole Julson, Waterloo 10mar65 savnet 10jul65
 Halvor Knutson, Little Grant 14mar65 14jun66
 John Matson, Pr d Chien 9mar65 18aug65
 Jacob M. Micahel, Dodgeville 7mar65 srgt 14jun66
 Ole Monson, Atkins 20mar65 14jun66
 Augun Olson, Pr d Chien 9mar65 14jun66
 Jacob Paulson, Pr. d Chien 11mar65 14jun66
Co. I—Joseph Tillotson, Madison 21feb65 2d Lt 1st Lt 23aug65
 14jun66
 Haldan D. Engleby, Waubeck 4mar65 crpl srgt 14jun66
 Henry Hosang, Alma 13mar65 14jun66
 John Johnson, Dunn 3mar65 14jun66
 Hans P. Knudson, Scandinavia 10mar65 14jun66
 Peter Olson, Scandinavia 9mar65 14jun66
 James Paulson, Scandinavia 1mar65 14jun66
 Peter Peters, Alma 13mar65 14jun66
 Lewis Ramberg, Lipd 7mar65 16jan66
Co. K—Benedict Gunderson, Freeman 6apr65 22feb66
 Nils Gunderson, Waldwick 1mar65 d 7okt65 Ft. Randall D T
 Jens Gerhard Israelson, Stettin 14apr65 d 8feb66 Ft. Rice D T
 Iver Iverson, Strongs Prairie 14apr65 14jun66
 Knud Knudson 1st, Pt. Washington 29mar65 14jun66
 Knud Knudson 2nd, Pt. Washington 29mar65 14jun66

Nils Levanson, Dunn 21mar65 14jun66
 Solomon Michaelson, Strongs Prairie 8apr65 14jun66
 Magnus Nelson, Frankfort 10apr65 14jun66
 Andr Olson, Freeman 6apr65 14jun66
 Christian Olson, Strongs Prairie 8apr65 14jun66
 Golick Olson, Jefferson 11apr65 14jun66
 Lars A. Rustad, Strongs Prairie 8apr65 14jun66
 John C. Tonneson, Pt. Washington 29mar65 14jun66
 Not on Co. Roll, Nels Nelson, Hudson 2mar65 16aug65

51 Wisconsin Infantry.

Organiseret 29April 1865. Gik ud fra Milwaukee til Ft.
 Leavenworth, Kansas.

Co. A—Andr Brandt, Granville 27feb65 srgt 22aug65 (?)
 Co. B—Christian Christenson, Iola 13mar65 29aug65
 Ole Halvorson, Iola 13mar65 crpl 29aug65
 Co. C.—Christian Moll, Columbus 28feb65 19aug65
 Fred Thompson, Fountain Pr. 2mar65 crpl 19aug65
 Co. D—Chas A. Carlson, New Berlin 22mar65 29aug65
 Christian Gelson, Menasha 10mar65 29aug65
 Co. F—Henry Balderson, Berlin 13mar65 22aug65
 Robert F. Emerson, Jordan 21mar65 6mai65
 Co. G*)—Christian Algrem, Milwaukee 6mar65 6mai65 (?)
 Christian Dale, Delafield 22mar65 6mai65
 Even B. Evans, eBaver Dam 15mar65 6mai65
 James Tonneson, Milwaukee 1mar65 crpl 6mai65
 Co. H*)—John Anderson, Azalan 27feb65 6mai65
 Edward Matteson, Ixonia 2mar65 6mai65
 Andr Peterson, New Berlin 26mar65 6mai65
 Peter Stingland, Ashippum 10apr65 6mai65
 Co. I*)—Halvor Anderson, Pleasant Valley 22mar65 6mai65
 Peter Andreas, Hammond 15mar65 6mai65
 Lars Christopherson, Hammond 4mar65 6mai65
 Christian Evenson, Pleasant Valley 22mar65 6mai65
 John A. Malum, Ceylon 1apr65 6mai65
 Joan Nordt, Pleasant Valley 22mar65 6mai65
 Gulick Olson, Hudson 11feb65 6mai65
 Hans Thomas, Hudson 14feb65 6mai65
 Co. K*)—Ole Knudson, Ridgeway 23mar65 4mai65
 Jens Lorensen, Mt. Pleasant 17mar65 4mai65

*) Kompanierne G, H, I og K blev udmønstret i Milwaukee
 efter krigsdepartementet i Washingtons order No. 77 af 28de
 April 1865.

Ole Olson Lehovd, Coon 12okt64 4mai65
 Ole Olson, Milwaukee 21mar65 4mai65
 Soren H. Sorenson, Brookfield 28mar65 4mai65
 Isaac Thompson, Barton 21dec64 4mai65

52 Wisconsin Infantry.

Organiseret 18 April 1865. Gik ud for at tage pladsen af
 udtjente tropper.

Co. A—Joseph Gilbert, Albany 15mar65 udm 13mai65
 Christopher Cole, Adams 3mar65 28jul65
 Co. C—John J. Frederickson, Dakota 5mar65 28jul65
 David Fulkerson, Wausaw 5mar65 28jul65
 Andr Olson, Marion 8mar65 28jul65
 Co. D—Andr Erickson, Oshkosh 4mar65 28jul65
 Ole Evenson, Liberty 13mar65 28jul65
 Peter H. Hanson, Porter 11mar65 28jul65
 John R. Knutson, Shields 6mar65 2jun65
 Hans Larson, Jackson 14mar65 28jul65
 Hendrick Neilson, Oshkosh 4mar65 28jul65
 Neils E. Neilson, Farmington 5mar65 28jul65
 Oluf Olson, Farmington 8mar65 28jul65
 Otto Olson, Farmington 5mar65 28jul65
 Andr Rolandson, Marquette 20feb65 28jul65
 Ole Simons, Porter 11mar65 29jul65
 Knud K. Skatteboe, Marquette 1mar65 7jun65
 Co. E—Nehem Christenson, Pt. Washington 23mar65 28jul65
 John Evenson, Pt. Washington 23mar65 7jun65
 Peter Jacobson, Pt. Washington 23mar65 crpl 28jul65
 Franz P. Nelson, Pt. Washington 20mar65 16mai65
 Ole Sweinson, Hubbard 14mar65 28jul65
 Ole Thronson, Pt. Washington 23mar65 28jul65
 Ole Wetteson, Stoughton 4apr 65 28jul65
 N. B.—Der var ingen kompanier F til K inkl. organiseret.

53 Wisconsin Infantry.

Co. A—blev 10 juni 1865 forflyttet til 51st Wisconsin Infantry
 ifølge krigsdepartementets order No. 294 og blev der Co. G.
 Olaus H. Lukken, Madison 1mar65 2nd Lieut
 Elling Ellingson, Ettrick 25mar65
 Wm. Elson, Concord 10mar65
 Christian Ender, La Crosse 13mar65
 Alexander Hanson, La Crosse 11mar65
 John Johnson, La Crosse 14mar65 afsk 30mai65 syg

Ole Larson, La Crosse 11mar65
 Esten Larson, La Crosse 14mar65
 Thomas Lee, La Crosse 10mar65
 Isaac Mattison, Concord 7mar65 afsk 11mai65 syg
 John Olson, La Crosse 11mar65
 Ferdinand Testo (?), Washington 15mar65
Co. B—Forflyttet til 51Wis. Inf. saasom Co. A og blev der Co. H.
 Even H. Bakke, Christiana 2d Lieut Commission 1mar65 veteran
 John Ender, La Crosse 14mar65
 Nils Gulbranson, Jackson 17mar65
 Even Johnson, Jackson 17mar65 udm 29jul65
 Michael Larson, Ettrick 21mar65
 John Mattison, Coon 18mar65
 Charles Nelson, Shields 27mar65
 Gilbert Nelson, Ettrick 22mar65
Co. C—Transferred to Co. K, 51st Regt
 Anders Anderson, Christiana 27mar65
 Peter Olson Berg, Wausaw 3apr65
 John P. Hanson, Black Wolf 1mar65
 Jacob Johnson 1st, Stockholm 31mar65
 Jacob Johnson 2nd, Wausaw 1apr65
 Peter A. Johnson, Stockholm 31mar65
 Hans Knudson, Wausaw 3apr65
 Isaac H. Norstrand, Oshkosh 6apr65
 Peter Olson, Wausaw 3apr65
Co. D—Transferred to Co. I, 51st Regt
 Theodore Bjørnstad, Hamburg 31mar65
 Tollef Bjørnson, Barre 16mar65 udm 25jun65
 Christopher Christopherson, Barre 16mar65
 Daniel Erickson, Preston 17mar65
 Christian Everson, Christiana 27mar65 udm 28jun65
 (Andrew Gunderson, Wausaw 8apr65
 Lewis Hanson, Ettrick 22mar65
 Harald Anderson, Menomonie 20mar65
 Chas B. Nelson, Sumner 27mar65
 Christopher Olson, Christiana 27mar65
 John Olson, Hixton 22mar65
 Ole A. Olson, Washington 30mar65
 Christian Otten, Wayne 14mar65
 Peter Peterson, Bangor 29mar65
 Lorens Severson, Weston 28mar65
 Nils P. Stordahl, La Crosse 17feb65
 Ole Thompson, Menomonie 22mar65
 Erick Thronson, Ettrick 25mar65

En berigtigelse.

J. E. G. Vertilruds Optegnelser er en mand blit nævnt i saadan forbindelse at han tror sig forurettet derved. Han har da faaet en ven, som er kjendt med de omtalte oplevelser, til at skrive noget til berigtigelse. Vi syntes at indlægget ikke vilde gjøre stort andet end at faa folk til at faste sig ved mandens navn til hans videre fortræd og har vekslet brev med ham i haab om at faa ham til at lade afsereren fare; men har insisteret paa at vennens berigtigelse skal gaa ind, og den kommer her, med vor underdanigste undskyldning for at den er blit opholdt.

Mayville, N. Dak. 11te mai 1914.

Bemærkninger til **Syver G. Vertilruds optegnelser**, som jeg har læst i Sambands hefte for februar 1914, begyndende paa side 213.

Da jeg som et piens og pænvidne til mange af S. G. V's lidelses nedtegnelser, saa synes jeg det er ikke mer end ret om jeg beder om plads i Samband for følgende linjer:—Hallo! S. G. V. efter snart 26 aars forløb. Svert som du har forandret din synsmaade om N. E. Wolf paa den tid! Jeg raader dig til som en gammel ven og arbejdsamerat at næste gang du forsøger at male en panamaramme udaf dine medlemmer i det offentlige, for derved at høste en laurbærkrans for dig selv, at du bruger en lysere farve, og benytter dig af sandhedens og hjærlighedens olie, som er at faa kjøbt i Guds ords aands apotek, ved troen paa det Guds lam, som har baade min og din synd og skam. Vi er skyldige til at efterfølge ham om det skal gaa os godt for tid og evighed.

N. E. Wolfs hensigt ved at fende dig billet var vist ikke for at overtræde emigrantloven; ei heller gjorde han det. Efter din egen udtalelse var det ingen kontrakt gjort før end sidst i arbejsten. At spørge en mand er ikke at gjøre kontrakt med ham. Jeg sov i den samme seng, og arbejdede ved siden af dig næsten til hver dag, men jeg saa eller hørte ikke noget til striden mellem dig og den sorte cirisen; men jeg saa og hørte mordet imellem dig og ingeniør N. Doffen hos denne Atkins. Det var ikke N. som sprat op, men det var du som reiste dig i din fulde højde, og du er ingen smaagut. Du siger du sled saa det var ynkeligt. Jeg saa intet dertil; men hvormeget mindre

kunde du vente at bestille hverken jeg eller du? og jeg synes du fik dig ganske godt betalt, efter det arbejde som blev udført. N. E. Wold havde blot 4 heste og en ko; straa og høi ved husene; ved blot to mil borte. Jeg tror det var vaaren 1887, eller vaaren efter at du havde ligget syg hos N. W. jeg traf dig i Mayville, og du havde bare godt at sige om den pleie du havde nydt under sygdommen. Du spiede til at hvis du ikke havde erholdt god erstatning for dit arbejde i penger af N. W. saa var du fuldelig betalt formedelst den pleie som du fik under din sygdom. Fakta er: du fandt dig tilfreds hos denne strie haardhjertede Nils Wold. Hvis du ikke har saa godt som taffet ham og hans to søstre Gunhild og Znger for den pleie du nød under sygdommen, saa gjør det med det første. Undertegnede arbejdede for N. W. som nykommer i 1883, hele sommeren 1885, delvis i 1886 og har intet at klage, men alt godt at sige om N. E. Wold og den behandling jeg fik.

Mit slykke er vist allerede for langt for Sambands spalterum, saa jeg maa slutte. Meget kunde siges af mig i denne sag. Venlig hilfen til alle Sambands læsere.
Toften E. Nels.

Om høsten i 1885, den tid jeg var færdig, spurgte jeg hver hvad han tænkte at tage sig til med for vinteren. Han svarede at det bedste han troede at kunne gjøre var at stoppe hos N. W. saa maatte han hjælpe ham (E.) at lære lidt engelsk; og hvis ikke han havde villet have pladsen saa havde jeg tænkt at spurgt om den. T. E. N.

Følgende er ogsaa tilstillet os af Hr. Wold med begjæring om op-tagelse; men henjigten svarer lidt dunkel for os.

Cannon Falls 1914. — Til Samband, Minneapolis, Minn.:— Som forklaring og underrettelse i hvad E. G. Vertilrud skriver i Februar heftet af Samband side 215 angaaende den dollars affæren om sommeren i 1886 erklærer jeg herved for at være en drøm og opdigtelse og ikke havde jeg blevet sint om han havde spurgt efter hundrede dollars. Erhødigst, Henry Thompson.

Liste over bygdelagene,

med først hvert lags formand, dernæst dets sekretær:

Baldris Samband, A. A. Weblen, 3109 Dalland Ave., Minneapolis, Minn.; A. M. Sundheim, Minneapolis, Minn.

Telelaget, A. A. Trobaten, Minneapolis, Minn.; N. N. Rønning, 1215 E. 35th St., Minneapolis, Minn.

Hallinglaget, Dr. Olaf Th. Sørping, Fergus Falls, Minn.; Timan L. Nvarve, Jessenden, N. Dak.

Numedølslaget, H. H. Strøm, Hillsboro, N. Dak.; O. O. Enes-tvedt, Sacred Heart, Minn.

Gudbrandsdølslaget, Rev. L. P. Thorkveen, St. James, Minn.; Ivar Olstad, 522 Bjornson Ave., Minneapolis, Minn.

Trønderlaget, Sigurd O. Hanger, Yankton, S. Dak.; Prof. J. Dorrum, Fergus Falls, Minn.

Nordlandslaget, E. D. Morck, 111 So. 6th St., Minneapolis, Minn.; John Gregor, Fort Ransom, N. Dak.

Sognalaget, E. R. Hopperstad, Albert Lea, Minn.; O. E. Williams, Watouma, Minn.

Selbulaget, A. O. Serum, Halstad, Minn.; O. H. Uglem, Princeton, Minn.

Bosfelaget, Judge Andrew Grindeland, Warren, Minn.; Arthur Markoe, 515 N. D. Life Bldg., Minneapolis, Minn.

Sætedølslaget, Wj. Bjørnaraa, Homme, Minn.; Gustav Torgu-son, Glenwood, Minn.

Nordfjordlaget, Rev. N. J. Meland, Lodi, Wis.; Dr. Carl Kolseth, Brooten, Minn.

Landingslaget, H. A. M. Steen, Northfield, Wis.; E. H. Beck, Lake Preston, S. Dak.

Totningslaget, Johan C. Gran, Spring Grove, Minn.; Christian Berg, 2513 6th St. N., Minneapolis, Minn.

Østerdølslaget, N. T. Moen, Fergus Falls, Minn.; Ole Hoiberg, Kathryn, N. Dak.

Søndmørslaget, J. Martin Hansen, 3008 Park Ave., Minneapo-lis, Minn.; M. Espøst, Madison, Wis.

Nijsenlaget, Dr. E. L. Opsal, Red Wing, Minn.; Otte P. K. Gjermstad, Chippewa Falls, Wis.

Hadelandslaget, T. A. Walby, Hudson, Wis.; Per Jacobson, Hudson, Wis.

Solunglaget, Amund Østmo, Grand Forks, N. Dak.; E. M. Berg, McIntosh, Minn.

Sigdølslaget, G. T. Braatlien, Rotshah, Minn.; G. T. Hagen, Crookston, Minn.

Wisconsin Telelag, Rev. E. S. Urberg, Blair, Wis.; John Zealand. (Afdeling af Telelaget.)

Iowa Telelag, Rev. A. J. Torgerfon, Lake Mills, Iowa; T. S. Tweed, Lake Mills, Iowa. (Afdeling af Telelaget.)

Kinjslaget, Halvor Odegaard, Oldham, S. Dak.; Lars Stenfon, Oldham, S. Dak. (Afdeling af Telelaget.)

Sundals-Ottendalslaget, E. G. Gladwed, Lake City, Minn.; O. J. Grabem, Towner, N. Dak.

Hardangerlaget, E. S. Sveit, Albert Lea, Minn.; E. A. Jordahl, Sioux Falls, S. Dak.

Stavangerlaget, Rev. C. J. Castvold, Dawson, Minn.; Berthel L. Bellefon, Jewell, Iowa.

Søndhordlandslaget, Rev. L. O. Thorfon, Downs, Iowa; Oscar Ostrem, Jewell, Iowa.

Binger, Odalen og Eidstogen Samlag, J. E. Jacobfon, Dazeh, N. Dak.; Edvard Larsen, 2618 37th Ave. So., Minneapolis.

Søndfjorderlaget, Rev. Sigurd Folkestad, Strum, Wis.; Prof. J. L. Nydahl, Augsburg Seminary, Minneapolis, Minn.

Dvillingbyernes Stavangerlag, Guit Jrgens, 823 22nd Ave. So., Minneapolis, Minn.; Mrs. Dina Nielsen, Minneapolis, Minn.

Bestkystens afdeling af Numedalslaget, G. S. Kravik, Everett, Wash.; G. D. G. Verker, Standwood, Wash.

Wandak Telelag, O. G. Kinney, Colfax, Wis.; T. Thompson, Colfax, Wis. (Afdeling af Telelaget).

Minneapolis Trønderlag, N. Saugestad, 2220 17th Ave. So., Minneapolis; Alfred Dahl, 1501 Madison St. N. E., Minneapolis.

Romsdalslaget, Rev. Jacob Tanner, Milnor, N. Dak.; Ben Barvifon, Stanton, Minn.

Kristianiallaget, L. O. Shibley, 2650 Dupont Ave. N., Minneapolis; L. Sundb, 781 Cedar St., St. Paul, Minn.

Nordhordlandslaget, Rev. L. L. Fylling, Woodville, Wis.; Rev. O. Mostrøm, Mt. Gore, Wis.

Hurdalslaget, Rev. S. Engh, Ostrander, Minn.; Ludvig Gullickfon, Spring Valley, Minn.

Regningerne.

Henvød et tusen regninger blev sendt med sidste hefte. Endel var til abonnenter som skyldte for kortere eller længere tid, andre til dem hvis subskription var udløbet. Forskud for et aar var iberegnet i de fleste tilfælder. Til de mange som allerede har svaret sender vi mange tak, med det samme som vi ber de andre om at de ikke glemmer os. Vi maa faa vort tilgodehavende. Det trænges til at betale udgifterne, baade dem vi har lagt ud og dem som kommer. Det er vist muligt for de fleste at betale de smaa beløb, som tilsammen udgjør en anselig sum for os. Husk at pengeknapheden gjør det vanskeligere for os end vanligt.

“17de Mai Festskrift”

Udgivet i anledning af hundreedaarsfesten. 160 sider, 200 billeder og portrætter, med omslag i flere farver. Denne bog indeholder en mængde fuldt paalidelige oplysninger, især om bygelagene. Sambands læsere har nu ekstra god anledning til at faa skriftet, idet vi tilbyder det som

PRÆMIE FOR ABONNEMENT PAA SAMBAND

frit tilsendt dem som betaler en dollar (\$1.00) i forskud for et aar (nye saavel som gamle abonnenter) og som gir tilkjende at de vil ha bogen.

Samband, 322 Cedar Ave., Minneapolis, Minn.

Norwegian-American

er det bedste middel til at bibringe den opvoksende slægt af norsk-amerikanere interesse for sine forfædres minder, kultur, historie, og literatur, samt at gjøre dem kjendt med vort folks virksomhed, og almene nyheder om dem, hele verden rundt; men især i Amerika. Foruden **Norwegian-American** er intet norsk hjem fuldt udstyret med bladliteratur. Frit prøveeksemplar faas ved at skrive til

NORWEGIAN-AMERICAN,

Northfield, Minn.

Lutheran Publishing House

NORTHWESTERN BRANCH

322 So. 4th St. MINNEAPOLIS, MINNESOTA.

Vi har paa lager komplet udvalg af bibler, salmebøger og god literatur baade i det engelske og det norske sprog. Skriv efter katalog, der tilsendes frit. Skriv til vort Decorah, Iowa hus for pris paa indbinding af bøger, tidsskrifter, osv.

Nyt til julen!

Vi vil ha en mængde norske julekort, billeder, mapper, billedbøger, mindeblade osv. fra Norge. Billeder og bøger der vil passe for Valdreser at give som gave til Valdreser og andre.

Særskilt vil vi anbefale

Valdres

En bog med billeder fra hver krog og lavne i Valdres. Prisen paa denne bog blir omkring 75 cents. I næste nummer vil vi give nærmere liste og priser.

THE FREE CHURCH BOOK CONCERN

322 Cedar Avenue,

MINNEAPOLIS,

MINNESOTA.

Mindenaal for 1914.

Vedføjede billede viser i naturlig størrelse den naal som komiteen for hundreårsfesten anskaffede til at tjene som et minde om begivenheden. Den forestiller et vikingskib, saadant som man ved brugtes den tid da vore fædre opdagede Vinland det Gode. Naalen kan faaes enten i guld kulør eller "oxidized silver." Frit tilsendt 10c. Skriv til Samband, 322 Cedar Ave., Minneapolis, Minn.